

ผลิตภัณฑ์สิ่งทอผ้าทางวัฒนธรรม วิถีชุมชน

เรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มงานวิจัยทางสังคม วัฒนธรรม ๑๕ กลุ่มงานวิจัยทางสังคม วัฒนธรรม ๑๖ ศึกษาและการศึกษา
โรงเรียนราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมและท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ภายใต้โครงการยุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
ปีงบประมาณ ๒๕๖๔

ឯកសារសិទ្ធិស្នាមព័ត៌មានសិប្បកម្ម វិស័យឥសាន

លើកទី១ ការចុះឈ្មោះសិទ្ធិស្នាមព័ត៌មានសិប្បកម្ម វិស័យឥសាន
ក្នុងក្របខណ្ឌការងារសិប្បកម្ម ១៤ ក្នុងក្របខណ្ឌការងារសិប្បកម្ម ១៥ គ្រប់គ្រងការងារ
សិប្បកម្មសាងសង់សិប្បកម្ម វិស័យឥសាន

ឈ្មោះ

ស្រីសុខាភិបាល វិស័យឥសាន
អគ្គនាយកការិយាល័យ

ស្រីសុខាភិបាល

ស្រីសុខាភិបាល វិស័យឥសាន ឈ្មោះសិប្បកម្ម វិស័យឥសាន ឈ្មោះសិប្បកម្ម វិស័យឥសាន
ស្រីសុខាភិបាល វិស័យឥសាន ឈ្មោះសិប្បកម្ម វិស័យឥសាន ឈ្មោះសិប្បកម្ម វិស័យឥសាន

ថ្ងៃចុះឈ្មោះ ២០២៤

เจ้าของ

ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

คณะที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงพร ภูษะกา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรกร พาหะนิขย์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
รองอธิการบดียุทธศาสตร์และพันธกิจสัมพันธ์

คณะกรรมการผู้จัดทำ

อาจารย์สมศักดิ์ ทองแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารียา บุญทวี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระวุฒิ กลิ่นด่าง
อาจารย์สิรพัชญ์ หาญนอก
นายณัฐพนธ์ สิงห์ยศ

ประธานกรรมการ
รองประธานกรรมการ / ฝ่ายภาคสนาม
ผู้เรียบเรียงข้อมูลเนื้อหา
รองประธานกรรมการ / ฝ่ายเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ
รองประธานกรรมการ / ฝ่ายเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ
รองประธานกรรมการฝ่ายภาคสนาม
ฝ่ายพิสูจน์อักษร / ฝ่ายตรวจสอบข้อมูล
และฝ่ายจัดทำรูปเล่ม
กรรมการฝ่ายเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศ / ฝ่ายภาคสนาม
กรรมการฝ่ายเอกสาร
กรรมการฝ่ายเอกสาร
กรรมการและเลขานุการ / ฝ่ายการเงิน

นางสาวนวลลออ อนุสิทธิ์
นางสาวจิตติรัตน์ เอนกสุวรรณกุล
นายสุรพล โต๊ะสีดา
นางสาวอรรพรรณ เล็กเซอ่อม

ผู้สนใจสามารถสืบค้นข้อมูลได้ที่ <http://culture.rru.ac.th>

พิมพ์ที่

บริษัท เอ็มเอ็นคอมพิวออฟเซท จำกัด

๔๘๘-๔๙๐ ถ.ฉะเชิงเทรา-บางปะกง ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา ๒๔๐๐๐

โทร. ๐๘-๙๗๔๘-๗๑๕๗, ๐-๓๘๕๑-๕๕๓๐

ออกแบบกราฟิก : ชนภา ยิ้มอยู่

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๘ จำนวน ๔๐ เล่ม

คำนำ

การทอผ้าจัดเป็นหัตถกรรมหรืองานฝีมือที่มีมาแต่โบราณ เป็นกรรมวิธีการผลิตผ้าผืนโดยใช้เส้นด้ายถักทอประสานกัน อาจมีการแทรกเส้นด้ายที่เป็นสีต่าง ๆ หรือการขิดลายให้เกิดลวดลายเพิ่มคุณค่าและความสวยงามแบบกลุ่มทอผ้าชาวม้าบ้านนางาม หมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาว และหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ทอผ้าชาวม้าลายช้างเพื่อแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชน ของหมู่บ้าน และของกลุ่ม

ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ได้จัดทำองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางศิลปะ วัฒนธรรม เรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าชาวม้าลายช้างกลุ่มทอผ้าชาวม้าบ้านนางาม หมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาว และหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา วัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้ามิให้สูญหาย เพื่อส่งเสริมพัฒนาผ้าชาวม้าสู่การสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้วยการนำปัญหาและความต้องการของกลุ่ม ฯ มาวางแผนในการร่วมพัฒนา จัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม พร้อมจัดเวทีระดมความคิดเห็น และได้ส่งมอบนิทรรศการเคลื่อนที่ที่แนะนำกลุ่ม พร้อมบรรจุภัณฑ์ให้กับกลุ่มฯ โดยอาจารย์ ดร.จินดา เนื่องจำนงค์ อดีตผู้อำนวยการศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น นายสมศักดิ์ ทองแก้ว ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น เป็นผู้มอบตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) และภายใต้โครงการยกระดับมาตรฐานและสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สู่แพลตฟอร์มออนไลน์ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๘

คณะผู้จัดทำขอขอบคุณอาจารย์สุรพงษ์ ยืนแก้ว อาจารย์วรางคณา กรเลิศวานิช อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์และมีเดียอาร์ต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เป็นผู้ออกแบบบรรจุภัณฑ์ถุงใส่ผ้าชาวม้า โลโก้กลุ่มทอผ้าบ้านนางาม ขอขอบคุณนางสาวปิวิดา ยาตะพงศ์ นักวิชาการมาตรฐาน เจ้าหน้าที่ของอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ดูแลด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้เข้าไปให้คำแนะนำเกี่ยวกับการขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) **พ.ต.ท.สุวรรณ คำชู** ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนายาวที่ส่งคุณครูมาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ นายอุดร แก้วประกอบ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๙ นางสาวสังกาศ รัตนวงศ์ ประธานกลุ่มทอผ้าชาวม้าบ้านนางาม สมาชิกกลุ่ม ฯ ทุก ๆ ท่าน นางบุญเลิศ อาญาเมือง นางละออ ทิพนงค์ ผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าบ้านนายาว ที่ให้การสัมภาษณ์ การนำภาพและนำข้อมูลเพื่อไปเผยแพร่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ (PDPA : Personal Data Protection ACTBE. 2019) หากท่านผู้อ่านเห็นว่าควรเพิ่มเติมหรือมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สามารถแจ้งมายังผู้จัดทำหนังสือ

และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าองค์ความรู้ มรดกภูมิปัญญาทางศิลปะ วัฒนธรรม เรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าลายช้างกลุ่มทอผ้าบ้านนางาม หมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาวและหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม
ตำบลท่ากระดาศ อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ฉบับนี้จะเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้
เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริม เผยแพร่ศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

และขอขอบคุณ ผู้บริหารและบุคลากรสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏราชนครินทร์ที่ได้นำหนังสือไปเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งขอขอบคุณมหาวิทยาลัย
ราชภัฏราชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้งถ้ามีข้อผิดพลาดประการใดคณะผู้จัดทำขอน้อมรับ
และขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
มิถุนายน ๒๕๖๘

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
ส่วนที่ ๑ การทอผ้าขาวม้า	๑
๑.๑ บริบทผ้าขาวม้า	๑
๑.๒ บริบทชุมชน	๖
๑๓ ความเป็นมากลุ่มทอผ้าขาวม้าบ้านนางาม หมู่ที่ ๑๕ บ้านยาว และหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม	๑๒
ส่วนที่ ๒ การทอผ้าขาวม้า	๑๕
๒.๑ เรื่องราวลายข้างบนผ้าขาวม้า	๑๕
๒.๒ การได้มาของเส้นใย	๑๗
๒.๓ วิธีการทอผ้าขาวม้าลายข้าง	๒๐
ส่วนที่ ๓ การสร้างลายอัตลักษณ์ผ้าขาวม้าลายข้าง สู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)	๒๕
๓.๑ การพัฒนาลายอัตลักษณ์ของชุมชน	๒๕
๓.๒ การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นของศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์	๓๔
บรรณานุกรม	๔๗
ภาคผนวก	๔๙

ส่วนที่ ๑

การทอผ้าชาวม้า

๑.๑ บริบทผ้าชาวม้า

ประวัติศาสตร์และที่มาของผ้าชาวม้า

ผ้าชาวม้าเกิดขึ้นในโลกนี้มีมานานมากและที่มาหลากหลายสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานแรก ผ้าชาวม้ามาจากอิหร่าน โดยใช้คำว่า “คามาร์ บันด์ (Kamar Band)” ซึ่งแปลว่า ผ้าคาดเอว โดยในผลงานวิจัยเรื่อง “ผ้าชาวม้า : เอกลักษณ์ไทย” ของ รศ.ดร.อาภรณ์ จันทร์สว่าง จากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อธิบายว่า ผ้าชาวม้าเป็นคำที่เพี้ยนมาจากภาษาอิหร่านที่ใช้ในสเปน เนื่องจากในอดีตอิหร่านและสเปนมีการติดต่อกันทำให้เกิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและภาษาซึ่งกันและกัน โดยในสเปนใช้ผ้าคามาร์ที่ว่านี้ในการคลุมบ่าหรือคาดเอว

สมมติฐานที่ ๒ ผ้าชาวม้ามาจากญี่ปุ่น อาจารย์สมภพ จันทระประภา ได้อธิบายถึงที่มาของผ้าชาวม้าในหนังสือ “อยุธยาอาภรณ์” ว่ามาจากผ้านุ่งชั้นในของชาวญี่ปุ่นที่เรียกว่า “หักชะม้” ซึ่งใกล้เคียงกับข้อมูลของอาจารย์จิราภรณ์ อธิษะณาค อดีตผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุของกรมศิลปากร ที่กล่าวว่า ได้มีการพบผ้าชาวม้าที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศญี่ปุ่น ผ่าผืนนี้สันนิษฐานว่าทอขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีลวดลายเป็นตารางหมากรุก ชาวญี่ปุ่นเรียกผ้าผืนนั้นว่า “ผ้าก้าม้า”

สมมติฐานที่ ๓ ผ้าชาวม้าจากกัมพูชา จากข้อมูลในหนังสือ “ผ้าทออีสาน ฉบับเชิดชูเกียรติแม่ครูช่างแถบอีสานใต้” และได้รับการอ้างอิงในบทความ “เข้มนมมอ..ผ้าชาวม้า..ไทยหรือเทศ ?” ตีพิมพ์ในคอลัมน์ปริศนาโบราณคดี นิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ เขียนโดย ดร.เพ็ญสุภา สุขคติ ว่าในกัมพูชาเรียกผ้าชาวม้าว่า “ผ้ากรรมา” ซึ่งเป็นผ้าที่มอบให้ผู้ใหญ่เพื่อขอขมาล้างกรรม เป็นไปได้หรือไม่ว่าไทยรับเอาผ้าชาวม้ามาจาก “ผ้ากรรมา” ของกัมพูชาและต่อมาจึงกลายเป็นผ้าก้าม้า ผ้าชะม้ และผ้าชาวม้า

สมมติฐานที่ ๔ เป็นผ้าชาวม้าของไทยแท้ ๆ ผ้าชาวม้ามาจากคำว่า “ผ้าขอขมา” ซึ่งในเทศกาลสงกรานต์เป็นประเพณีที่คนไทยจะต้องนำผ้าไปไหว้ เพื่อกำราบขอขมาลาโทษและรดน้ำดำหัวผู้อาวุโส เนื่องจากคำว่า “ขมา” นี้มีความใกล้เคียงกับคำว่า “ชะม้” แต่สมมติฐานนี้ไม่น่าเป็นไปได้เพราะภาษาแต่ละภาคที่ใช้เรียกผ้าชาวม้ามีความแตกต่างกันไปและบางภาคไม่ใกล้เคียงกับคำว่าผ้าชาวม้าแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณาจากทั้ง ๔ สมมติฐานนี้แล้ว ข้อที่ผู้รู้เชื่อน่าจะเป็นไปได้มากที่สุดคือ สมมติฐานที่ ๑ ผ้าชาวม้ามาจากอิหร่าน ทั้งรากศัพท์ของภาษา ระยะเวลาและหลักฐานที่ค้นคว้าได้ เชื่อว่า “ผ้าคามาร์” จากอิหร่านแพร่หลายไปสู่สเปน หลังจากนั้นได้เผยแพร่ไปยังที่อื่น ๆ ในอดีตจักรวรรดิสเปนเป็นมหาอำนาจของโลกที่มีอาณาบริเวณมากมายจนได้รับขนานนามว่า “จักรวรรดิที่พระอาทิตย์ไม่เคยตกดิน” เชื่อว่าผ้าคามาร์นี้ได้แพร่หลายเข้าไปสู่ดินแดนต่าง ๆ ที่สเปนติดต่อด้วยจนกระทั่งเข้ามาสู่ประเทศไทยในที่สุด

ผ้าขาวม้า ไม่ใช่คำไทยแท้แต่เป็นภาษาเปอร์เซียที่มีคำเต็มว่า กามาร์บันด์ กามา หมายถึง เอว หรือท่อนล่างของร่างกาย บันด์ แปลว่าพัน รัดหรือคาด เมื่อนำคำสองคำมารวมกันจึงหมายถึงเข็มขัด ผ้าพันหรือคาดเอว กามาบันด์ ยังปรากฏอยู่ในภาษาอื่นเช่นในภาษามลายู ภาษาฮินดี ภาษาอังกฤษ ที่ที คัมเมอร์บันด์ หมายถึง ผ้าคาดเอวในชุดสูท

ผ้าขาวม้าเป็นผ้าโบราณที่ใช้ประโยชน์มานาน คนไทยรู้จักผ้าขาวม้ายาวมาตั้งแต่สมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ตรงกับยุคสมัยเชียงแสน ในสมัยเชียงแสนผู้หญิงนั่งผ้าถุงหรือผ้าถุงส่วนผู้ชายเริ่มใช้ผ้าเขียนเอวหรือผ้าขาวม้าซึ่งได้รับวัฒนธรรมมาจากไทยขณะที่ไทยใหญ่ใช้โพกศีรษะส่วนไทยยังม้วนผมมวยอยู่

หลักฐานที่คนไทยเริ่มใช้ผ้าขาวม้าในสมัยเชียงแสนปรากฏให้เห็นในภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดภูมินทร์จังหวัดน่าน และเมื่อดูจากการแต่งกายของหญิงและชายในสมัยอยุธยา จากภาพเขียนในสมุดภาพไตรภูมิสมัยอยุธยาราวต้นศตวรรษที่ ๒๒ เห็นได้ชัดว่าชาวอยุธยานิยมผ้าขาวม้าพาดบาคาดพุงและนุ่งโจงกระเบนแล้วและยังใช้ผ้าขาวม้าคล้องคอตลบห้อยชายทั้งสองข้างไว้ด้านหลังสมัยรัตนโกสินทร์ชาวไทยทั้งชายและหญิงนิยมใช้ผ้าขาวม้าทำประโยชน์อย่างมาก โดยไม่จำกัดแต่เพียงแค่เพศหญิงเพศชายเท่านั้นและไม่จำกัดเฉพาะการใช้ทำเครื่องแต่งกายเพียงอย่างเดียว

ผ้าขาวม้าเป็นผ้าที่อำนวยความสะดวกให้กับคนไทยมาหลายศตวรรษ โดยไม่มีที่ที่ว่าจะสูญหายไปง่าย ๆ เนื่องด้วยประโยชน์ของผ้ามีมากมายนานับการ ทั้งนี้เพราะผ้าขาวม้ามีความเกี่ยวข้องกับวิถีทางแห่งการดำรงชีวิตมากมายหลายอย่างด้วยกัน จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า “ผ้าขาวม้า” คือสิ่งมหัศจรรย์แห่งสายใยที่ถักทอไว้อย่างประณีต จากตำนานกาลเวลา และคุณค่าอันน่ายกย่องสรุปความได้ว่าประโยชน์ของผ้าขาวม้าใช้กันตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย (สารนารู : ผ้าขาวม้า <https://www.lib.ru.ac.th/journal/loincloth.html>)

ผ้าขาวม้ามียุคเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าส่วนใหญ่ทอจากผ้าฝ้าย เส้นไหม ด้ายดิบ ป่านหรือวัสดุตามท้องถิ่นนิยมทอสลีสี่เป็นลายตามหมากrukหรือเป็นลายทางโดยมากผลิตในแถบภาคเหนือตอนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขนาดความกว้างยาวแตกต่างกันออกไปส่วนใหญ่จะกว้างประมาณ ๓ คืบ ยาว ๕ คืบ อายุการใช้งานประมาณ ๑ - ๓ ปี ราคาจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้ ปัจจุบันมีการนำไปใช้ในการพัฒนาเป็นเครื่องแต่งกายตามสมัยนิยมโดยแปรรูปออกมาเป็นรูปแบบที่คนรุ่นใหม่จะนิยมใช้มากขึ้นและพัฒนาคุณภาพของเส้นใหญ่ให้มีความเหนียวคงทนและมีประสิทธิภาพความงามมากขึ้นกว่าเดิม

ผ้าขาวม้า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างอย่างมีเอกลักษณ์

ผ้าขาวม้ามียุคเอกลักษณ์ความโดดเด่นของลวดลายบนผืนผ้าจะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะวัสดุ มีทั้งที่ทอจากฝ้ายย้อมสีหลาย ๆ สี หรือมีสีเดียว หรือทอด้วยเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติหรือทอจากไหมชั้นดี หรือใช้เส้นใยสังเคราะห์นับร้อยสีจากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น การทอผ้าขาวม้าจึงเป็นงานหัตถกรรมที่ทอกันทั่วทุกภูมิภาค เสมือนเป็นผ้าสามัญประจำบ้านของคนโบราณที่ทุกบ้านต้องมีไว้เพื่อการใช้ประโยชน์

ผ้าขาวม้า เป็นผ้าที่มีลวดลายตารางหมากรุกหลากสีสันทัน ซึ่งพบได้ทั่วไปในประเทศไทย แต่มีแหล่งผลิตที่โดดเด่นและเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย เช่น จังหวัดกาญจนบุรี (โดยเฉพาะที่อำเภอหนองขาว), ราชบุรี, ลพบุรี, และ ภาคอีสาน โดยแต่ละพื้นที่จะมีเอกลักษณ์และลวดลายที่แตกต่างกันไป ผ้าขาวม้าในแต่ละภาคมีลักษณะเฉพาะตัวที่น่าสนใจ ดังนี้

ภาคกลาง เรียกผ้าขาวม้า ซึ่งมีผลิตร่วมกันโดยจะทอเป็นผ้าฝ่ายทอเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีลวดลายตารางหมากรุก ลายสก๊อต ลายทาง และมีสีสันทันและขนาดของลวดลายแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น โดยทั่วไปมักใช้เส้นใยฝ้ายหรือเส้นใยโพรเป็นหลัก

๑. ผ้าขาวม้าพระนครศรีอยุธยา จุดเด่นคือลวดลายคละสลับกันเป็นตารางหมากรุกประมาณครึ่งนิ้ว และมีสองสีสันทัน ด้านตามยาวของปลายทั้งสองข้าง ทำเป็นลายริ้วสลับสีกัน เช่น ขาวแดง แดงดำ ขาวน้ำเงิน

๒. ผ้าขาวม้าจังหวัดนครสวรรค์ จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่บอกว่าผ้าขาวม้ามักจะทอกันอยู่แถบตำบลบ้านไร่ อำเภอลาดยาว และอีกที่หนึ่งที่นิยมทอในปัจจุบัน บ้านตะเคียนเลื่อน ตำบลเกาะหงส์ อำเภอเมือง สีของผ้าขาวม้าจะเป็นสีที่ตัดกันทอเป็นลายตาสก๊อต นิยมใช้เส้นด้ายฝ้ายในการทอผ้าขาวม้า เพราะฝ้ายจะมีความนิ่มเนื้อละเอียด

๓. ผ้าขาวม้ากาญจนบุรี บ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง ออกแบบการทอให้ลวดลายสะดุดตายิ่งขึ้น ด้วยการเลือกใช้ไหมประดิษฐ์สีสด ๆ สารพัดสี อนุรักษ์ลวดลายแบบโบราณ เช่น ลายตาจ๊ก ซึ่งมีเฉพาะที่บ้านหนองขาว มีการทอเก็บยกลายตลอดทั้งผืน และทอได้เฉพาะผู้ที่มีความชำนาญเท่านั้น จึงเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นในนาม “ผ้าขาวม้าร้อยสี” นอกจากลายตาจ๊กแล้ว ยังมีลายอื่น ๆ ได้แก่ ลายหมากรุก ลายตาคุ่ ลายตาเล็ก

๔. ผ้าขาวม้าชัยนาท เป็นผ้าทอด้วยไหมประดิษฐ์ โพร และฝ้าย แต่ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะนิยมทอด้วยโพร ทอเป็นลายสก๊อต ลายทางหรือลายสี่เหลี่ยม ผ้าขาวม้าที่โดดเด่นคือของตำบลเนินขาม อำเภอหันตรา มีชื่อว่า “ผ้าขาวม้า ๕ สี” คือ สีแดง เหลือง ส้ม เขียว ขาว ซึ่งจะทอแบบเดียวกับผ้ามัดหมี่ คือการมัดแล้วย้อมเป็นสีต่าง ๆ

๕. ผ้าขาวม้าลพบุรี อำเภอบ้านหมี่ จัดได้ว่าเป็นแหล่งทอผ้าพื้นเมืองที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ลักษณะผ้าดั้งเดิมของอำเภอบ้านหมี่จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพราะชาวบ้านหมี่เป็นชาวไทยพวนที่อพยพมาจากประเทศลาว ผ้าขาวม้าของที่นี่จึงเป็นผ้าที่มีลวดลาย สีสันทันสวยงามและเป็นผ้าทอมือที่มีความประณีตมาก

๖. ผ้าขาวม้าราชบุรี ส่วนใหญ่จะทอ ๒ ลวดลาย คือ ลายหมากรุกและลายตาปลา เป็นผ้าขาวม้าที่สวยงาม ราคาถูก สีไม่ตก รู้จักกันในชื่อ “ผ้าทอบ้านไร่” และในปัจจุบันมีการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัยโดยคนรุ่นใหม่ ในชื่อ “Pakamian” ที่ภาคอีสาน จะเรียกผ้าขาวม้าว่าผ้าแพร ผ้าแพรอีแป้ ผ้าขาวม้า ซึ่งในอีสานจะมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ ผ้าแพรขาวม้า มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสคล้ายตาหมากรุก และผ้าแพรใส่ปลาไหลหรือผ้าแพรลั่นแลน และในพจนานุกรมภาษาล้านช้างอีสานก็จะเรียกว่าผ้าขัดด้าม ผ้าขาวด้ามหรือผ้าด้าม

ภาคอีสาน จะเรียกผ้าขาวม้าว่า ผ้าแพ ผ้าแพอีโป้ผ้าขาวม้า ซึ่งในอีสานเองจะมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ ผ้าแพขาวม้าจะมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสคล้ายตาหมากรุก และผ้าแพใส่ปลาไหลหรือผ้าแพ ลิ่นแล่น และในพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน ก็จะเรียกว่า ผ้าขัดด้าม ผ้าขาวด้าม หรือผ้าด้าม แต่ละจังหวัด ผ้าขาวม้ามียุคมีลักษณะเด่น ดังนี้

๑. ผ้าขาวม้าศรีสะเกษ ได้รับอิทธิพลมาจากลาว จะมีการทอด้วยไหมและฝ้าย ผ้าขาวม้าที่ทอ ด้วยผ้าไหมจะทำในโอกาสพิเศษหรืองานพิธีสำคัญเท่านั้น จะทอเป็นลายเส้นขั้ดตารางหมากรุก

๒. ผ้าขาวม้าจังหวัดสุรินทร์ ปัจจุบันมีการทอมากในอำเภอเขวาสินรินทร์ บ้านเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ชาวสุรินทร์มักใช้ผ้าขาวม้าในการแต่งกายประจำจังหวัดในพิธีกรรมที่สำคัญตั้งแต่เกิด จนกระทั่งตายมักจะมีผ้าขาวม้ามาเกี่ยวข้องเสมอ ลายผ้าขาวม้าของจังหวัดสุรินทร์จะเป็นผ้าลายตาราง สีแดงดำ เขียวเข้ม และชาวสุรินทร์จะมีผ้าขาวม้าประจำตระกูลเมื่อสิ้นบุญผู้อาวุโสมักจะมอบผ้าขาวม้า ไว้เป็นมรดกแก่ลูกหลาน

๓. ผ้าขาวม้ามหาสารคาม ที่มีชื่อเสียงคือบ้านหนองหิน ตำบลโคกก่อ อำเภอเมือง เอกลักษณ์ โดตเด่น คือทอมือสี่ธรรมชาติ พัฒนาลวดลายให้ทันสมัย มีคุณภาพดีจนส่งไปจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่น ในนาม “ศิริภรณ์” และยังแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้า รองเท้า กระเป๋า ผ้าห่ม เป็นต้น

๔. ผ้าขาวม้าขอนแก่น มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความวิจิตรพิสดารตระการตา ผสมผสาน ความคิดสร้างสรรค์เป็นลายเฉพาะของผ้าขาวม้าจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นลาย “หมึกง” อันเป็นต้นแบบ และเป็นลายเก่าแก่ของผ้าเมืองขอนแก่น เน้นที่สีม่วง แดง เขียว ซึ่งจัดเป็นสีดั้งเดิมของผ้าขาวม้าขอนแก่น และทำการทอลักษณะแบบ ๓ ตะกอลึงทำให้ผ้าหนาเนื้อแน่นภาคเหนือ เรียกผ้าขาวม้าว่า ผ้าหัว ผ้าตะโก้งหรือตาโก้ง ซึ่งหมายถึงผ้าลายตาราง ผ้าเตี่ยว

ภาคเหนือ จะเรียกผ้าขาวม้าว่า ผ้าหัว ผ้าตะโก้งหรือตาโก้ง ซึ่งจะหมายถึง ผ้าลายตาราง ผ้าเตี่ยว

๑. ผ้าขาวม้าแพร่ พบในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอสูงเม่น อำเภอสอง และอำเภอร้องกวาง การทอลักษณะแบบ “จก” ที่บริเวณของผ้าขาวม้าด้วย เรียกว่า “ผ้าขาวม้ามี่เชิง” เชิงของผ้าขาวม้า จะมีเทคนิคการจกลวดลายเพิ่มเติมเข้าไปในตัวผ้า ส่วนใหญ่จะเป็นลายหมากรุกหรือลวดลายเรขาคณิต ทั่วไป ส่วนลายที่จกจะเป็นลายสัตว์ตามคตินิยมความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละ กลุ่มชน เช่น ลายนก ลายช้าง ลายม้า เป็นต้น

๒. ผ้าขาวม้าน่าน การทอผ้าของชาวน่านมีมาตั้งแต่บรรพบุรุษดังปรากฏภาพฝาผนังในวัดภูมินทร์ จะเรียกกันว่า “ผ้าตะโก้ง” ส่วนมากมักนิยมทอด้วยฝ้าย เส้นฝ้ายนั้นทำเองตั้งแต่ปั่นฝ้าย ย้อมสีจาก เปลือกไม้กล้วย ไม้ประดู่ มะเกลือ ใบสัก เป็นต้น เดิมจะนิยมทอผ้าขาวม้าเป็นสีแดงดำ ซึ่งเป็นสีดั้งเดิม แต่ปัจจุบันนิยมทอผ้าขาวม้าให้มีสีคลาสสิกมากยิ่งขึ้น โดยเน้นสีเขียว ฟา น้ำตาล เป็นสีที่กลมกลืนกับ ธรรมชาติบริเวณชายฝ้ามักจะจกลายช้าง ลายม้า ลายเจดีย์ ลายยกดอก ลวดลายที่ทอเน้นเกี่ยวกับความเชื่อ ความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ใช้และแล้วก็มาถึงยุคใหม่ของผ้าขาวม้า

ผ้าขาวม้าตามความเชื่อ

ผ้าขาวม้า เป็นมากกว่าผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ยังมีความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับผ้าขาวม้าในวัฒนธรรมไทยด้วย เช่น การใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือแม้แต่การเป็นสัญลักษณ์ของความอบอุ่นและการปกป้อง

ความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับผ้าขาวม้า

๑. พิธีกรรมทางศาสนา : ผ้าขาวม้าถูกนำมาใช้ในพิธีบวชพระ โดยใช้เป็นผ้ากราบลาบวช หรือใช้เป็นผ้าสำหรับพระที่ลาสิกขา ถือเป็นผ้ามงคลชิ้นแรกสำหรับพระสึกใหม่

๒. พิธีแต่งงาน : ในพิธีแต่งงาน ฝ่ายเจ้าสาวอาจทอผ้าขาวม้าลายตาหมากรุก มอบให้เจ้าบ่าว เพื่อใช้ในพิธีตักบาตรและเป็นผ้าสำหรับแขวนในเรือนหอ

๓. พิธีขึ้นบ้านใหม่ : ในพิธีขึ้นบ้านใหม่ บางท้องถิ่นจะนำผ้าขาวม้าไปผูกไว้ที่เสาเอกเพื่อป้องกันเสนียดจัญไร

๔. การเดินทางและเข้าป่า : ชาวบ้านบางส่วนเชื่อว่าการพกผ้าขาวม้าเวลาเดินทางหรือเข้าป่า จะช่วยให้ปลอดภัยและเป็นสิริมงคล

๕. ความเชื่อเรื่องการปิดเป่าสิ่งชั่วร้าย : ในบางท้องถิ่น เชื่อว่าผ้าขาวม้าสามารถปิดเป่าสิ่งชั่วร้าย และภูติผีได้

๖. สัญลักษณ์ของความอบอุ่นและการปกป้อง : ผ้าขาวม้าแสดงถึงความอบอุ่น ความเรียบง่าย และยังเป็นสัญลักษณ์ของการปกป้อง

๗. สายใยชุมชน : ลวดลายของผ้าขาวม้าแต่ละพื้นถิ่นสื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ ทำให้เกิดความสามัคคีและสืบทอดวัฒนธรรม

ผ้าขาวม้า เป็นมากกว่าผ้าผืนเดียว แต่เป็นตัวแทนของวิถีชีวิต ความเชื่อ และจิตวิญญาณของคนไทยตามเรื่องเล่า ต่อไปนี้

หลวงพ่อพรหม วัดช่องแค จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเดิมที่ท่านเป็นคนอยุธยา ในปี ๒๔๗๗ ท่านได้นำผ้าขาวม้าของชาวบ้านหนองน้ำใส อำเภอกาชีมาเสกด้วยพุทธานุภาพ กลายเป็น “ผ้าขาวม้ามหาเวทย์” เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและงานพิธีสำคัญต่าง ๆ เช่น ขึ้นบ้านใหม่ จะนำผ้าไปผูกไว้ที่เสาเอกเพื่อป้องกันเสนียดจัญไร บางทีนำไปใช้ขับไล่หนู นก แมลง หรือแม้กระทั่งเพื่อกะเทาะไม้ไม่ให้ไปทำลายข้าวในนาที่กำลังตั้งท้อง ผ้าขาวม้าจึงอยู่ทั้งในพิธีกรรมและวิถีชีวิตของผู้คน ทำให้ผ้าขาวม้ายังคงอยู่กับชาวอยุธยามาจนถึงทุกวันนี้ (ถลกผ้าขาวม้า...ผ้านี้มีที่มา จาก : <https://www.okmd.or.th/okmd-kratooktomkit/4022/>)

ประโยชน์การใช้งาน :

๑. นุ่งอาบน้ำ : ใช้ผลัดอาบน้ำ หรือนุ่งเพื่อความสะอาดในการอาบน้ำ
๒. เช็ดตัว : ใช้เช็ดตัวหลังอาบน้ำ
๓. คลุมหัว : ใช้คลุมหัวกันแดด
๔. ห่อสิ่งของ : ใช้ห่อสิ่งของต่าง ๆ

๕. ทำเปล : ใช้ทำเปลสำหรับเด็ก หรือใช้เป็นเปลสำหรับพักผ่อน
๖. คาดเอว : ใช้คาดเอวเพื่อความกระชับ หรือเพื่อความสวยงาม
๗. ใช้ในพิธีกรรม : ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีแต่งงาน หรือพิธีศพ
๘. ของขวัญ : ใช้เป็นของขวัญเพื่อแสดงความยินดี หรือต้อนรับแขก
๙. ใช้ในชีวิตประจำวัน : ใช้ประโยชน์อื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ใช้ปูรองนั่ง ทำผ้าเช็ดหน้า หรือใช้ในงานหัตถกรรมต่าง ๆ

๑.๒ บริบทชุมชนบ้านนายาวหมู่ที่ ๑๕ และบ้านนางาม หมู่ที่ ๑๙ ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา (ข้อมูลจากแผนชุมชนประจำปี ๒๕๕๖, บ้านนางาม อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา)

องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดาน

ประวัติองค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดาน

องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดาน ตำบลท่ากระดานเดิมชื่อตำบลท่าวัว ขึ้นอยู่กับอำเภอพนมสารคาม ต่อมาได้มีการแบ่งแยกการปกครองมาขึ้นอยู่กับอำเภอสนามชัยเขต “ท่ากระดาน” เป็นสถานที่รวบรวมขนส่งซื้อขายไม้กระดาน ในสมัยที่ป่าไม้บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ ราษฎรส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคอีสาน องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดานยกฐานะจากสภาตำบล เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๓๗

ตราสัญลักษณ์

สัญลักษณ์รูปหลวงพ่อคง สุวรรณโณ มีความหมายคือ หลวงพ่อคงเป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดชำป่างาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ท่านเป็นอดีตพระคณาจารย์ดังผู้รอบรู้ในพระธรรมวินัยพุทธาคมแก่กล้า เข้มขลังในพระเวทย์วิทยาคมและเชี่ยวชาญวิชาแพทย์แผนโบราณ ท่านจึงเป็นที่เคารพนับถือ เลื่อมใสศรัทธาของบรรดาศิษย์ทุกหมู่เหล่า ท่านเป็นพระคณาจารย์ดังติดทำเนียบผู้มีอายุยืนนาน ถึง ๑๐๘ ปี องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดาน จึงอันเชิญเป็นตราสัญลักษณ์ประจำองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อความเป็นสิริมงคล

วิสัยทัศน์

“รวมพลังยกระดับ พัฒนารอบด้าน บริหารงานโปร่งใส หัวใจคือประชาชน”

สภาพทั่วไป

ที่ตั้ง

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลทุ่งพระยา อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลพระเพลิง อำเภอเขาฉกรรจ์ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
และตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

เนื้อที่

มีเนื้อที่ประมาณ ๔๘๓ ตารางกิโลเมตร หรือ ๓๐๑,๘๗๕ ไร่

ภูมิประเทศ

ตำบลท่ากระดาน เป็นพื้นที่ที่ราบสูง มีภูเขาและลำคลองเป็นแนวกั้นเขตแดนและติดต่อกับตำบลทุ่งพระยา และอำเภอท่าตะเียบ อีกทั้งมีป่าไม้อยู่มากมาย

ลักษณะสังคม

การศึกษา

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน ๑๓ ศูนย์ และบุคลากรครูผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัย กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ชื่อ - สกุล (ผช.ครูดูแลเด็กฯ)	จำนวน นักเรียน
ม.๑ ศพด.บ้านท่ากระดาน	๑. นางสาวสุธิตา วิจิตร ๒. นางสาวเจนจิรา ฉ่ำผิว ๓. นางสาวรสิตา ภาคาม	๑๗ คน
ม.๒ ศพด.บ้านท่าเลียบ	นางสาวเรณู กิฬารักษ์ นางสาวศรีไพร ศรีเมือง นางสาวรัตติกาล แสงสุข นางสาวชนิษฐา เกตุสุวรรณ	๔๗ คน
ม.๓ ศพด.บ้านนา	นางสาวธนภรณ์ จันทรงาม นางสาวสุภาพร ศรีจันทร์	๒๑ คน
ม.๕ ศพด.บ้านกระบกเตี้ย	นางสาวชุดิภาณจน์ บุญสินธ์ นางสาวปัญญนิตา ศรีกัน	๒๒ คน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ชื่อ - สกุล (ผช.ครูดูแลเด็กฯ)	จำนวน นักเรียน
ม.๗ ศพด.บ้านหินแร่	นางสาวฉวีวงศ์ เชื้อมพงษ์ นางสาวสุพรรณภา เกลี้ยงไธสง นางสาวสุภาวดี เชื้อมพงษ์ นางสาวชฎาณัฐ จันทฤทธิ์ นางสาวณัฐวดี เปี่ยมเจริญ	๖๖ คน
ม.๘ ศพด.วัดชำป่างาม	นางวาสนา ชัยมงคล นางสาวอรชา บุญลาย นางสาวพรมณี บุรีรัตน์ นางสาวสาวิตรี บานเย็น นางสาวปรกซ์ ขาวบุญมี นางสาวละมุล ไสวงาม นางสาวปวีณา เพียรราช	๘๒ คน
ม.๙ ศพด.บ้านสูงเจริญ	นางเนาวรัตน์ ช่างเหล็ก นางสาวสุนิทยั แผ่นสุวรรณ	๒๕ คน
ม.๑๐ ศพด.บ้านโปร่งเกตุ	นางสุนันต์ พระภักตร์ นางสาวศรีสุดา หอมแดง	๒๕ คน
ม.๑๑ ศพด.บ้านทุ่งส่อหงษา	นางสุรรัตน์ สุธเสน นางณัฐกฤตา บุญนำ นางปิ่น กะโก	๔๙ คน
ม.๑๒ ศพด.วัยเตาะแตะ โรงเรียนบ้านโปร่งเจริญ	นางสาวเกศกนก พะวงรัมย์ นางสาววรรณภา พัฒน์เกิด นางสาวปาลิตา บับพา	๖๒ คน
ม.๑๕ ศพด.บ้านนายาว	นางสาวศิริกาญจน์ ศรีประสิทธิ์ นางชนาภา หาญสิทธิ์ นางสาวบุปผา ประนิสอน นางนิสลา ถาดีบ นางสาวจิรา คนชุม นางวิระกุล ผลาเหิม นางสาววิภาพร กุลเมืองโดน นางสาวดาวเรือง ภูมิเรศสุนทร นางสาวบัณฑิตา กันภัย นางสาวไอลิน พูลทา นางสาวหนึ่งฤทัย การบรรจง	๑๖๓ คน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ชื่อ - สกุล (ผช.ครูดูแลเด็กๆ)	จำนวน นักเรียน
	นางลำไผ่ หาญสิทธิ์ นางชุติมา ศรีระยม	
ม.๑๖ ศพด.บ้านนาอีสาน	นางยุรายี วังภูมิใหญ่ นางมยุรา อินใจ นางทิพย์วิภา ปะดั่งทาเน	๓๑ คน
ม.๑๘ ศพด.บ้านทุ่งเหียง	นางราตรี พลเยี่ยม นางสาวศิริประภา เพ็งประโคน นางแดงนุช ธนกิจดือนันต์ นางสาวจตุพร สีนนอก นางสาวปรารถนา ดิษฐวิบูลย์	๖๒ คน

ลักษณะเศรษฐกิจ

อาชีพ

ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประมาณ ๘๕% ส่วนที่เหลือ ๑๕% อาชีพรับจ้าง

หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดาน

- ปั้มน้ำมัน ๙ แห่ง
- โรงสีขนาดเล็ก ๔๑ แห่ง

ลักษณะทรัพยากร

ที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดานนั้น เป็นภูเขาและป่าไม้จำนวนมากและมีลำน้ำลำคลองประกอบกันและสภาพพื้นดินเป็นดินมีกรวดทรายและดินทรายและดินดาน ซึ่งใช้การทำเกษตรไม่ได้ผลอันเป็นอุปสรรคต่อประชาชนที่ทำอาชีพเกษตรกรรม

แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำน้ำ, ลำห้วย ๔๓ แห่ง
- บึง, หนองและอื่น ๆ ๒๕ แห่ง

ลักษณะโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคม

๑. ถนนลาดยาง ๘ สาย

สายที่ ๑ อำเภอสนามชัยเขต - บ้านชำป่างาม - บ้านนา - บ้านหินแร่ - นายาว

สายที่ ๒ บ้านนา - บ้านโป่งเจริญ - บ้านหนองนาตานาค - บ้านหินแร่

สายที่ ๓ บ้านชำป่างาม - เขาคินซอน

สายที่ ๔ บ้านนา - วัดท้าวอุไทย

สายที่ ๕ กระบกเตี้ย - บ้านยางแดง

สายที่ ๖ เขาน้ำมอด - จิตรอารีย์

สายที่ ๗ บ้านสูงเจริญ - บ้านแสงทอง

สายที่ ๘ นายาว - สระแก้ว

สายที่ ๙ บ้านนาโพธิ์ - บ้านท่าเลียบ

๒. ถนนลูกรัง ๙๒ สาย

การโทรคมนาคม

- ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขอนุญาตเอกชน - แห่ง

- โทรศัพท์สาธารณะ - แห่ง

การไฟฟ้า

มีไฟฟ้าหมู่บ้าน ๒๓ หมู่บ้านแต่บางครัวเรือนยังไม่ครบ คิดเป็นร้อยละ ๙๕ %

จำนวนหมู่บ้านและประชากร ๒๓ หมู่บ้าน

๑. จำนวนหมู่บ้านในเขต อบต. เต็มบางส่วน - หมู่บ้าน -

๒. จำนวนหมู่บ้านในเขต อบต. เต็มหมู่บ้านทั้ง ๒๓ หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่	จำนวนราษฎร			จำนวนบ้าน
	ชาย	หญิง	รวม	
หมู่ที่ ๑ บ้านท่ากระดาน	๕๐๘	๕๑๒	๑,๐๒๐	๓๙๒
หมู่ที่ ๒ บ้านท่าเลียบ	๑,๑๑๙	๑,๑๐๓	๒,๒๒๒	๖๒๘
หมู่ที่ ๓ บ้านนา	๕๗๒	๕๖๔	๑,๑๓๖	๓๘๔
หมู่ที่ ๔ บ้านนาโพธิ์	๖๗๒	๗๓๕	๑,๔๐๗	๔๗๘
หมู่ที่ ๕ บ้านกระบกเตี้ย	๔๔๓	๔๘๕	๙๒๘	๓๑๔
หมู่ที่ ๖ บ้านน่าน้อย	๓๒๖	๓๐๘	๖๓๔	๒๔๔
หมู่ที่ ๗ บ้านหินแร่	๘๗๐	๘๙๐	๑,๗๖๐	๕๑๙

หมู่ที่	จำนวนราษฎร			จำนวนบ้าน
	ชาย	หญิง	รวม	
หมู่ที่ ๘ บ้านข้าป่างาม	๘๔๗	๘๙๙	๑,๗๔๖	๖๒๙
หมู่ที่ ๙ บ้านสูงเจริญ	๕๕๕	๕๙๒	๑,๑๔๗	๔๑๘
หมู่ที่ ๑๐ บ้านโป่งเกตุ	๔๔๑	๔๑๒	๘๕๓	๓๖๒
หมู่ที่ ๑๑ บ้านทุ่งส่อหงษา	๘๓๙	๘๘๗	๑,๗๒๖	๔๘๔
หมู่ที่ ๑๒ บ้านโป่งเจริญ	๙๗๐	๙๓๐	๑,๙๐๐	๕๖๙
หมู่ที่ ๑๓ บ้านเขามา นาง	๒๐๙	๒๐๙	๔๑๘	๑๔๒
หมู่ที่ ๑๔ บ้านแสงทอง	๔๔๒	๔๕๔	๘๙๖	๒๗๘
หมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาว	๒,๑๓๒	๒,๐๙๙	๔,๒๓๑	๑,๒๔๓
หมู่ที่ ๑๖ บ้านนาอิสาน	๔๗๗	๔๘๙	๙๖๖	๓๔๓
หมู่ที่ ๑๗ บ้านหนองตานาค	๒๙๗	๒๘๑	๕๗๘	๑๘๙
หมู่ที่ ๑๘ บ้านทุ่งเหียง	๗๙๔	๘๐๑	๑,๕๙๕	๔๗๔
หมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม	๑,๑๔๙	๑,๑๒๖	๒,๒๗๕	๖๘๐
หมู่ที่ ๒๐ บ้านหนองกระทิง	๔๘๐	๔๕๙	๙๓๙	๒๗๙
หมู่ที่ ๒๑ บ้านคลองเตย	๔๘๘	๔๘๓	๙๗๑	๓๑๘
หมู่ที่ ๒๒ บ้านหินแร่เก่า	๕๓๑	๕๔๑	๑,๐๗๒	๓๐๕
หมู่ที่ ๒๓ บ้านหนองยางใหม่	๔๙๔	๔๙๓	๙๘๗	๓๐๓
รวม	๑๕,๖๕๕	๑๕,๗๕๒	๓๑,๔๐๗	๙,๙๗๕

** อ้างอิงข้อมูล : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ณ เดือน มีนาคม ๒๕๖๗

- จำนวนตลาดนัดในเขต อบต. ท่ากระดาน

ลำดับ	ชื่อตลาด	สถานที่ตั้ง		ขนาดพื้นที่ (ตร.ม.)	จำนวนผู้ค้า (ราย)	วัน เวลา เปิด	ผู้รับผิดชอบ อบต./ เอกชน	ประเภทตลาด	หมายเหตุ
		หมู่ที่	ตำบล						
๑.	ตลาดนัด บ้านนายาว/ บ้านนายาว	๑๕	ท่ากระดาน	๘,๐๐๐	๑๐๐	จ,พ,ส ๑๕.๐๐- ๐๘.๐๐ น.	นายเสถียร พวงไธสง	ตลาดนัดชุมชน	
๒.	ตลาดนัด บ้านข้าป่างาม/บ้านข้าป่างาม	๘	ท่ากระดาน	๑,๖๐๐	๓๕	จ-อา ๑๕.๐๐- ๑๘.๐๐ น.	นายรัชชัย นพชัย	ตลาดนัดชุมชน	

ลำดับ	ชื่อตลาด	สถานที่ตั้ง	ขนาดพื้นที่ (ตร.ม.)	จำนวนผู้ค้า (ราย)	วัน เวลา เปิด	ผู้รับผิดชอบ อปท./ เอกชน	ประเภทตลาด	หมายเหตุ
๓.	ตลาดนัดบ้านหินแร่/บ้านหินแร่	๗	ท่ากระดาน	๓,๒๐๐	๓๐	พ.ศ. ๑๕.๐๐- ๑๘.๐๐ น. อา ๐๕.๐๐- ๐๘.๐๐ น.	นายสมพงษ์ มีชัย	ตลาดนัดชุมชน
๔.	ตลาดนัดบ้านโป่งเจริญ/บ้านโป่งเจริญ	๑๒	ท่ากระดาน	๑,๖๐๐	๒๕	พญ.อา ๑๕.๐๐- ๑๘.๐๐ น.	นายจิรวุฒิ แซ่ซื่อ	ตลาดนัดชุมชน

** ประวัติความเป็นมา อปท.ท่ากระดาน จาก (<https://tkd.go.th/public/list/data/index/menu/1142>)

๑.๓ ความเป็นมาของกลุ่มทอผ้าขาวม้าบ้านนางาม หมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาว และหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

กลุ่มทอผ้าขาวม้าบ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ก่อตั้งกลุ่มวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยมี นางด่อน รัตนวงศ์ เป็นประธานกลุ่ม (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) นางด่อน รัตนวงศ์ เริ่มทอผ้าขาวม้าตั้งแต่อายุ ๓๔ ปี โดยได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าจากมารดาครั้งเมื่ออยู่จังหวัดร้อยเอ็ด จากประสบการณ์การทอผ้าและได้ย้ายจากจังหวัดร้อยเอ็ดมาอยู่ที่บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าในหมู่บ้านกลุ่มสตรีส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ย้ายมาประกอบอาชีพที่บ้านนางาม โดยมีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก ทอผ้าขาวม้าเป็นอาชีพเสริมหลังจากฤดูทำนา นางด่อน รัตนวงศ์ ได้รวมกลุ่มสมาชิกทอผ้าขาวม้า เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ผ้าที่ทอจะเป็นลายสีก๊อต ซื่อเส้นด้ายทอผ้าเส้นยืนจากตลาดคลองรัง ตำบลกรอกสมบูรณ์ อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี และซื้อคอกปกลื้อโปลีเพื่อนำมาแกะเส้นด้ายเป็นเส้นพุ่ง (เส้นทอ) จากกลุ่มแม่บ้านในจังหวัดสระแก้ว ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้เริ่มมีการออกแบบลายผ้าขาวม้าเป็นลายช้าง เพื่อสืบสานพระราชปณิธานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับจุดเด่นผ้าขาวม้าของนางด่อน รัตนวงศ์ คือ การทอผ้าฝ้ายลายช้างสลับกับลายดอกไม้ (ดอกแก้ว) นางด่อน รัตนวงศ์ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ การทอผ้าฝ้ายลายช้าง พร้อมประกาศนียบัตรและรางวัลเงินสด จำนวน ๑,๕๐๐ บาท ในโครงการประกวดผ้าไทย ภายใต้ “โครงการรณรงค์ สืบสาน อนุรักษ์ผ้าถิ่นไทย ดำรงไว้ในแผ่นดิน”

จัดโดย สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ณ โรงแรมเซ็นไรส์ ลากูน โฮเทล แอนด์กอล์ฟ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้งนี้ นางด่อน รัตนวงศ์ ได้เสียชีวิตเมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔ ทำให้สมาชิกกลุ่มทอผ้าชาวม้าบ้านนางามได้เลือกนางสาว สังกาศ รัตนวงศ์ (บุตรสาว) เป็นประธานกลุ่มแทน เนื่องจากมีประสบการณ์ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา การทอผ้ามาจากนางด่อน รัตนวงศ์ (มารดา)

ในพุทธศักราช ๒๕๔๕ ทางกลุ่มได้ขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งได้เข้ามาให้คำแนะนำในการจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพในโครงการ ส่งเสริมอาชีพ ตามพระราชดำริฯ และทางสำนักงานโครงการฯ ได้ช่วยเหลือรับซื้อผ้าชาวม้ามาจำหน่ายใน กรุงเทพฯ ฯ และได้ให้คำแนะนำในการพัฒนารูปแบบผ้าชาวม้า ให้มีขนาดได้มาตรฐาน แนะนำให้เลือก สีเส้นและลวดลายที่เหมาะสม สวยงาม ตามความต้องการของผู้บริโภค และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ “ผ้าชาวม้าลายช้าง” โดยกลุ่มสามารถทอลวดลายช้างที่บริเวณเชิงผ้าได้อย่างสวยงาม นอกจากนี้ ยังมีสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรที่มีภูมิปัญญาในการทอผ้าสไบฝ้ายลายพื้นเมืองอีกด้วย

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าชาวม้าลายช้างหมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาวและหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการสนับสนุนด้านการตลาดจากสำนักพระราชวังและร้านภูฟ้า เป็นตลาดหลัก รวมทั้งยังสามารถจำหน่ายในตลาดท้องถิ่นได้พอสมควร สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม อย่างต่อเนื่อง สมาชิกมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี ๓,๒๙๖ บาท (ข้อมูล พ.ศ. ๒๕๔๙)

ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่นได้เล็งเห็นว่ากลุ่มทอผ้าชาวม้าบ้านนางามหมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาว และหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีภูมิปัญญา พื้นบ้านในการทอผ้า (ผ้าชาวม้าลายช้าง) และมีศักยภาพในการทอผ้าชาวม้าจึงเข้าไปแนะนำและรวมกลุ่ม เพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มทอผ้าชาวม้าบ้านนางาม (ผ้าชาวม้าลายช้าง) อีกครั้งเพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยมีคุณสังกาศ รัตนวงศ์ (ลูกสาวนางด่อน รัตนวงศ์) เป็นประธานกลุ่ม

รายชื่อสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านนางาม (ทอผ้าชาวม้าลายช้าง)

๑. นางสาวสังกาศ รัตนวงศ์	ประธานกลุ่ม	๑๔. นางเพียร สมดา	สมาชิกกลุ่ม
๒. นางบุญเลิศ อาญาเมือง	สมาชิกกลุ่ม	๑๕. นางสาวลี โสมาเกต	“—”
๓. นางสาวราญ บัวนาค	“—”	๑๖. นางจำเนียร ทองทศ	“—”
๔. นางแพงศรี กันประสิทธิ์	“—”	๑๗. นางหนูมอญ สलगสิงห์	“—”
๕. นางดอกกรัก วันศุกร์	“—”	๑๘. นางสมจิตร แวงวรรณ	“—”
๖. นางภาลธิณี พงศ์เมธรัตน์	“—”	๑๙. นางสมพร ประทุมศรี	“—”
๗. นางสีดา แวงวรรณ	“—”	๒๐. นางวาสนา พรหมรักษา	“—”
๘. นางสมบูรณ์ พรหมเสน	“—”	๒๑. นางสมใจ สร้างเสาร์	“—”
๙. นางจำเนียร จากประสิทธิ์	“—”	๒๒. นางสาวทองม้วน เวียงทัพ	“—”
๑๐. นางนาง ทิพย์โกลม	“—”	๒๓. นางละออ ทิพนงค์	“—”
๑๑. นางทองคำ ชุ่มกว้าง	“—”	๒๔. นางบี๋ สร้อยทอง	“—”
๑๒. นางวิง ชมศึกษา	“—”	๒๕. นางบุญจันทร์ วังหล้า	“—”
๑๓. นางมาลี พาหยองเปิด	“—”	๒๖. นางสุนันทา พรหมเสมา	“—”

รายชื่อสมาชิกผู้ถือหุ้นกลุ่มทอผ้าบ้านนางาม (ผ้าขาวม้าลายช้าง)

๑. นางสาวสังกาศ รัตนวงศ์	ประธานกลุ่ม	๙. นางภาลีนีย์ พงศ์เมธรัตน์	สมาชิกกลุ่ม
๒. นางบุญเลิศ อาญาเมือง	สมาชิกกลุ่ม	๑๐. นางสาวสิดา แวงวรรณ	“---”
๓. นางสาวาราย บัวนาค	“---”	๑๑. นางมาลี พาหยองเป็ด	“---”
๔. นางนาง ทิพย์โกมล	“---”	๑๒. นางเพียร สมดา	“---”
๕. นางปี่ สร้อยทอง	“---”	๑๓. นางสาวบุรณ์ พรหมเสน	“---”
๖. นางแพงศรี กันประสิทธิ์	“---”	๑๔. นางจำเนียร จากประสิทธิ์	“---”
๗. นางนาง ทิพย์โกมล	“---”	๑๕. นางทองคำ ชุ่มกว้าง	“---”
๘. นางดอกรัก วันศุกร์	“---”		

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าขาวม้าบ้านนางาม

รหัสทะเบียน : ๓-๒๔-๐๘-๐๒/๑-๐๐๐๗

ที่อยู่ : เลขที่ ๕๒ หมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

โทรศัพท์ : โทรสาร :

ผู้มีอำนาจทำการแทน : ๑. คุณสังกาศ รัตนวงศ์

ปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นทอผ้าขาวม้าลายช้าง

นางบุญเลิศ อาญาเมือง กลุ่มทอผ้าบ้านนางาม อายุ ๖๔ ปี บ้านเลขที่ ๑๓๔/๑ บ้านนางาม หมู่ที่ ๑๕ ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๖-๑๒๒-๕๑๙๙

นางละออ ทิพนงค์ อายุ ๕๘ ปี บ้านเลขที่ ๑๒๕/๘ บ้านนางาม หมู่ที่ ๑๕ ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ข้อมูลผลิตภัณฑ์

ผ้าขาวม้าลายช้าง เป็นภูมิปัญญาของแม่ต๋อน รัตนวงศ์ (อดีตประธานกลุ่มทอผ้าบ้านนางาม) เป็นผู้คิดลายช้างสลับกับลายดอกไม้ (ดอกแก้ว) เมื่อปี ๒๕๖๓ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศการทอผ้าลายช้างของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา ปัจจุบันมีการพัฒนาลายผ้าขาวม้าตามสมัยนิยม

ช่องทางการจำหน่าย

- ร้านภูฟ้า
- ที่ทำการกลุ่ม
- จำหน่ายในพื้นที่ เช่น ออกร้านในงานเทศกาล โรงเรียน หน่วยงานราชการ

ส่วนที่ ๒

การทอผ้าชาวมาลายีซำ

กลุ่มทอผ้าในแต่ละภูมิภาค แต่ละท้องถิ่น แต่ละชุมชน เป็นการนำเอาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาบอกกล่าวเรื่องราวภูมิหลังผ่านลวดลายบนผืนผ้า ทำให้ผ้าทอแต่ละผืนมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ลายผ้าอาจได้รับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ สัตว์ สิ่งของ หรือเรื่องเล่าต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อชุมชน ในส่วนนี้จะกล่าวถึงลายซำบนผ้าชาวมาลายีซำของกลุ่มทอผ้าบ้านนางาม หมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาว และหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

๒.๑ เรื่องราวลายซำบนผ้าชาวมา

ลายซำบนผืนผ้าชาวมาลายีซำของกลุ่มทอผ้าชาวมา ได้แรงบันดาลใจจากเหตุที่หมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาว และหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้รับผลกระทบจากภัยซำป่า เพราะซำเข้ามาหากินในหมู่บ้าน ทำลายพืชไร่ พืชสวนที่ชาวบ้านปลูกไว้กิน นางด่อน รัตนวงศ์ (อดีตประธานกลุ่มทอผ้าชาวมาลายีซำบ้านนางาม) จึงนำภาพซำมาทอบนผืนผ้าด้วยวิธีการขิดลายซำที่ละผืน (เป็นวิธีการตามภูมิปัญญาดั้งเดิม) ความสวยงามของผ้าชาวมาสื่อถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น ในปี ๒๕๖๓ นางด่อน รัตนวงศ์ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศการทอผ้าฝ่ายลายซำ รับประกาศนียบัตรพร้อมรางวัลเงินสด จำนวน ๑,๕๐๐ บาท ในโครงการประกวดผ้าไทย ภายใต้ “โครงการรณรงค์ สืบสานอนุรักษ์ผ้าถิ่นไทย ดำรงไว้ในแผ่นดิน” จัดโดย สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา

แต่ปัจจุบันการสร้างลายซำสำหรับทอผ้า โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการออกแบบลายซำที่ต้องการ ซึ่งอาจเป็นลายซำแบบดั้งเดิม หรือลายซำประยุกต์ที่ผสมผสานลวดลายอื่น ๆ เข้าไปด้วย จากนั้นจึงนำลายที่ได้ไปสร้างเป็นแม่แบบหรือแบบลายสำหรับทอผ้า ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่น การวาดลวดลายบนกระดาษ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อสร้างลายดิจิทัล หรือการใช้เทคนิคการพิมพ์ลายลงบนผ้าก่อนนำไปทอ

ขั้นตอนการสร้างลายซำสำหรับทอผ้า :

๑. การออกแบบลาย : มีรายละเอียดและข้อแนะนำดังนี้

๑.๑ ศึกษาลายซำ : ศึกษาลวดลายซำแบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในงานศิลปะไทย เช่น ลายซำในจิตรกรรมฝาผนัง ลายซำในเครื่องประดับหรือลายซำบนผ้าทออื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบ

๑.๒ สร้างสรรค์ลาย : ออกแบบลายซำที่ต้องการโดยอาจเป็นลายซำแบบดั้งเดิม ลายซำที่ประยุกต์ลวดลายอื่น หรือลายซำที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่

๑.๓ เลือกเทคนิคการทอ : พิจารณาเทคนิคการทอที่จะใช้ เช่น การทอยกดอก การทอขิด หรือการทอแบบอื่น ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อลักษณะของลายซำที่ออกมา

๒. การสร้างแบบลาย : มีรายละเอียดและข้อแนะนำดังนี้

๒.๑ วาดลวดลาย : วาดลายข้างลงบนกระดาษ หรือสร้างลายด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

๒.๒ สร้างแม่แบบ : หากใช้เทคนิคการทอยกดอก หรือทอขีด อาจต้องสร้างแม่แบบ ที่เป็นการจัดเรียงด้ายตามลวดลายที่ต้องการ

๒.๓ เตรียมผ้า : เตรียมผ้าที่จะนำมาทอ โดยอาจมีการพิมพ์ลายข้างลงบนผ้าก่อน หรือ เตรียมผ้าเปล่าเพื่อทอลายด้วยเทคนิคการทอแบบต่าง ๆ

๓. การทอผ้า : มีรายละเอียดและข้อแนะนำดังนี้

๓.๑ ตั้งกี่ : ตั้งกี่ทอผ้า และจัดเตรียมด้ายให้พร้อมสำหรับการทอลายข้าง

๓.๒ ทอลาย : ทอผ้าตามลายที่ออกแบบไว้ โดยอาจใช้เทคนิคการทอแบบต่าง ๆ ตามที่ได้วางแผนไว้ เช่น การใช้เส้นพุ่งพิเศษ ที่สามารถใช้เส้นพุ่งที่มีสีหรือลวดลายต่าง ๆ เพื่อสร้างลายข้าง บนผืนผ้าได้ ตัวอย่างลายข้างที่สามารถสร้างบนผืนผ้า

- ลายข้างยืน
- ลายข้างเดิน
- ลายข้างคู่
- ลายข้างในฉากต่าง ๆ เช่น ลายข้างในป่า ลายข้างในตลาด ลายข้างในงานรื่นเริง

๓.๓ เก็บรายละเอียด : ตรวจสอบและเก็บรายละเอียดของลายข้างที่ทอ เพื่อให้ได้ผ้าทอ ลายข้างที่สวยงามและสมบูรณ์

เคล็ดลับเพิ่มเติม :

ลายข้าง : สามารถออกแบบให้มีความหลากหลายได้ ทั้งลายข้างแบบเต็มตัว ลายเฉพาะส่วน เช่น หัวข้าง ขาข้าง หรือลายข้างที่ประยุกต์เข้ากับลวดลายอื่น ๆ เช่น ลายดอกไม้ หรือลวดลายเรขาคณิต

สี : สามารถเลือกใช้สีด้ายต่าง ๆ เพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับลายข้างได้

วัสดุ : สามารถใช้เส้นใยต่าง ๆ ในการทอผ้า เช่น ผ้าฝ้าย ผ้าไหม หรือเส้นใยธรรมชาติอื่น ๆ

ความละเอียด : ความละเอียดของลายข้างจะขึ้นอยู่กับเทคนิคการทอและขนาดของด้ายที่ใช้

ประโยชน์ของการสร้างลายข้างบนผืนผ้า

๑. เป็นการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมไทย

๒. สร้างงานและรายได้ให้กับชุมชน

๓. เป็นของที่ระลึกหรือของฝากที่มีคุณค่า

๒.๒ การได้มาของเส้นใย

กลุ่มทอผ้าชาวม้าในชุมชนหมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาวและหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่ได้ปั่นเส้นด้ายใช้เอง ได้จัดซื้อเส้นด้ายเส้นยืนสำหรับทอผ้าจากตลาดคลองรัง ตำบลกรอกสมบูรณ์ อำเภอสรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี และซื้อเส้นด้ายพุ่งคือเส้นด้ายสร้างลาย (เป็นเส้นด้ายจากคอปกเสื่อโปโล) จากกลุ่มแม่บ้านในจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว

เส้นยืน คือ เส้นด้ายชุดหนึ่งที่ซิงไว้กับก๊อตตามแนวตั้ง โดยสอดผ่านช่องฟืมและตะกอที่โยงไว้กับก๊อตและไม่เหยียบ ถ้าเป็นไหมเรียกไหมยืนหรือไหมเส้นยืนหรือไหมเครือ ถ้าเป็นฝ้ายเรียกเส้นยืน ในการทอผ้าช่างทอผ้าจะต้องเตรียมเส้นด้ายยืนเอาไว้ก่อนเสมอ โดยอาจมีความยาวหลายสิบเมตร ด้ายเส้นยืนมีความสำคัญในการทอผ้าไม่น้อยไปกว่าด้ายเส้นพุ่ง เมื่อเริ่มทอแล้วจะไม่สามารถเปลี่ยนด้ายเส้นยืนได้จนกว่าจะทอไปตลอดผืนเสร็จ เส้นด้ายเส้นยืนของกลุ่มทอชาวม้าบ้านนางาม หมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาว และหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสยามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จะมีลักษณะของเส้นด้ายเส้นเล็กเป็นเส้นฝ้ายผสมที่ผลิตจากโรงงาน (ด้ายเรยอน) สั่งซื้อมาจากตลาดคลองรัง ตำบลกรอกสมบูรณ์ อำเภอสรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี

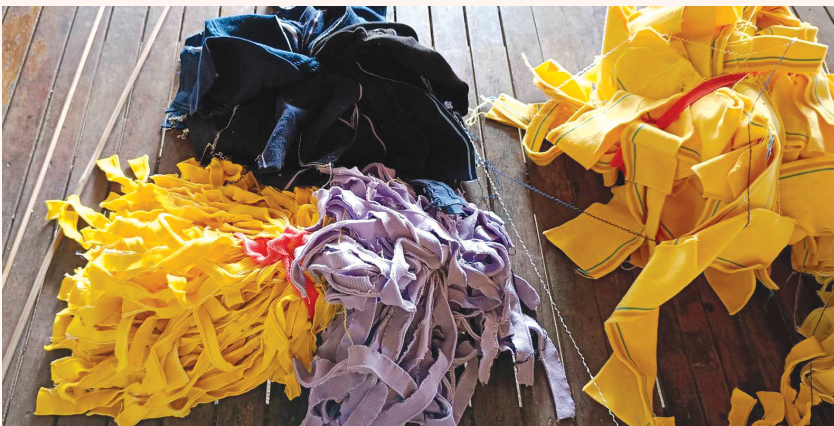
ด้ายเรยอนหรือเส้นใยเรยอนเป็นเส้นใยที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งทำจากเซลลูโลสผสมกับสารเคมี

เส้นด้ายเรยอนสำหรับซิงขึ้นที่ทอผ้าเป็นเส้นยืน

โดยเป็นการสังเคราะห์ขึ้นมาใหม่ ใช้ด้ายเรยอนในการผลิตผ้าที่เลียนแบบเส้นใยธรรมชาติ รู้จักกันในชื่อว่า ไหมเทียม เพราะมีความนุ่มและหุรหุราเหมือนไหมและสามารถย้อมสีได้ เรยอนเป็นที่รู้จักในด้านความนุ่มและความรู้สึกหุรหุรา

เส้นด้ายเส้นพุ่ง คือ เส้นด้ายที่ใช้สำหรับพุ่งไปพุ่งมาสลับกับเส้นยืนเพื่อให้ขัดกันเป็นผืนผ้า เส้นพุ่งเป็นเส้นที่สร้างลาย ด้ายเส้นพุ่งจะกรอเป็นม้วนอยู่ในหลอดแล้วบรรจุในกระสวย เพื่อความสะดวกในการสอดหรือพุ่งด้าย เส้นพุ่งของกลุ่มทอผ้าชาวม้าบ้านนางามหมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาวและหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จะสั่งซื้อคอปกลีโบลีจากกลุ่มแม่บ้านในจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดสระแก้ว แล้วนำมาดัดเส้นใยออกใส่กง (อุปกรณ์สำหรับกรอเส้นด้ายไม่ให้พันกัน) ขั้นตอนต่อไปคือกรอใส่หลอดโดยผ่านในหรือหลา (อุปกรณ์สำหรับปั่นด้าย โดยใช้ได้กับทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม ด้วยการกรอเส้นใยฝ้ายหรือเส้นใยไหมเข้าหลอดด้ายก่อนนำไปใส่ในกระสวยเพื่อการทอผ้าในขั้นต่อไป เส้นใยคอปกลีโบลีจะเป็นเส้นใยโพลีเอสเตอร์สั้น หรือที่เรียกว่าเส้นด้ายสปันเนื้อผ้ามีความนุ่มฟู และระบายอากาศได้ดีเกือบจะเทียบเท่าผ้าคอตตอนแต่มีราคาถูกกว่ายังคงทน ยืดหยุ่นไม่ยับง่าย ข้อเสียสำหรับการสั่งซื้อคือ ไม่สามารถเลือกหรือกำหนดสีตามที่ต้องการได้

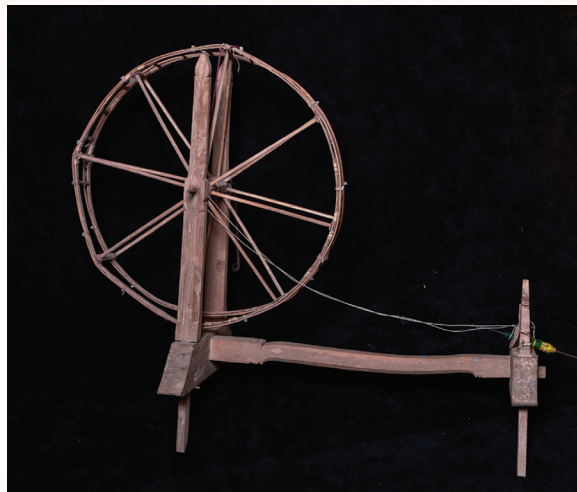
คอปกลีโบลีที่ซื้อมาจากโรงงานในจังหวัดปราจีนบุรี

การดึงเส้นด้ายออกจากปกเสื้อโปโล

ดึงเส้นด้ายออกจากปกเสื้อโปโลออกมาเข้าที่กวดด้ายก่อนที่จะนำไปเข้า
ระวียงหรือกงปั่นด้ายเพื่อให้เส้นด้ายมีความหนาขึ้น

ระวียงหรือกงปั่นด้าย

๒.๓ วิธีการทอผ้าขาวม้าลายช้าง

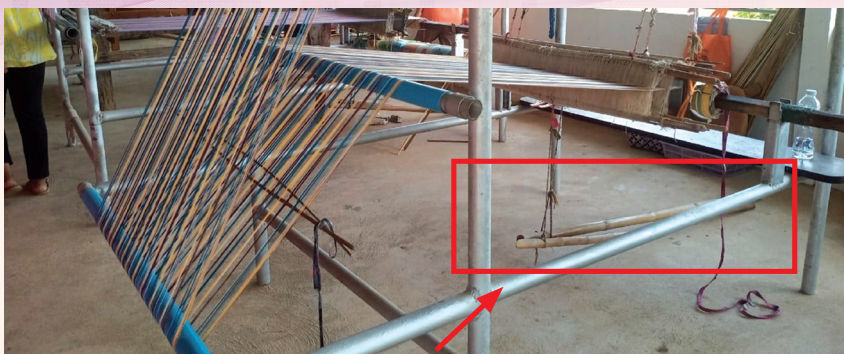
เครื่องมือและอุปกรณ์สำหรับทอผ้าฝ้าย

เครื่องทอผ้าจะเรียกในภาษาท้องถิ่นว่า “หูก” โดยกลุ่มชาวภูไท และชาวไทย - ลาว ในบริเวณอีสานตอนบน และเรียกว่า “ก๊” โดยกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรและชาวกูยในบริเวณอีสานตอนล่าง ซึ่งเครื่องทอผ้าของแต่ละชาติพันธุ์จะมีเอกลักษณ์พิเศษ ในขณะเดียวกัน ก็มีลักษณะร่วมกันที่แสดงร่องรอยของความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มไว้ด้วยเหตุที่อาจเคยอยู่ร่วมกันในพื้นที่หรือเคยมีความสัมพันธ์กันในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง รูปแบบเครื่องทอผ้าจึงช่วยเราบ่งชี้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ใดเป็นผู้ทอผ้า

เครื่องทอผ้าทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสานนั้นจะเป็น “เครื่องทอผ้าแบบขาตั้ง” ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้กันทั่วไปเหมาะสมกับวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรมที่ตั้งถิ่นฐานทำกิน นิยมทำจากไม้เนื้อแข็งซึ่งเป็นวัสดุในท้องถิ่นและดั้งเดิมจะใช้ระบบเตือยไม้เพื่อให้สามารถถอดหรือประกอบได้ง่าย โดยส่วนประกอบหลักของเครื่องทอผ้าแบบขาตั้ง มีดังนี้

๑. เสาหลักขาตั้งหูก เป็นเสาทรงสี่เหลี่ยม ขนาดสูงเท่ากันมี ๔ ต้น
๒. ไม้คานหูก เป็นคานไม้พายเชื่อมต่อระหว่างเสาหลักทั้ง ๔ ต้น เครือเส้นด้ายยืนพาดบนไม้คานด้านหน้าแล้วโยงมาผูกไม้คานด้านหลังดึงเส้นยืนให้ตึง ไม้คานหูกจะอยู่บนเสา ๒ ต้น ที่พาดไม้หางหูกเพื่อพยุงพื้นพืมและแผงตะกอก
๓. ไม้รอนั่ง (Bench) เป็นแผ่นไม้ที่พาดไว้บนคานไม้ด้านล่างด้านคนทอ เพื่อให้คนทอนั่งและวางอุปกรณ์การทอ เช่น ตะกร้าใส่หลอดด้าย กระสวย ฯลฯ
๔. ไม้ม้วนผ้า (Cloth beam) เป็นไม้ท่อนสี่เหลี่ยมที่ปลายทั้งสองข้างเสียบเข้าเตือยที่หลักไม้ด้านใกล้ผู้ถือเพื่อม้วนเก็บผ้าที่ทอเสร็จเรียบร้อยเอาไว้ ทางภาคอีสานเรียกว่า “ไม้กำพัน”
๕. ไม้หางหูก เป็นไม้ไผ่กระบอกขนาดกลางยาวพาดคานไม้ เพื่อให้ผูกเชือกโยงทิมและรอกที่พยุ่งตะกอกหรือเขาเอาไว้ ไม้หางหูกนี้หากเสาหลักสูง บางท้องถิ่นก็จะผูกห้อยต่ำลงมาจากคานไม้อีกหนึ่งข้าง
๖. ไม้เหยียบหูก (Treadles) เป็นไม้ไผ่ลำขนาดเล็ก ยาวประมาณ ๑ เมตร ผูกโยงกับตะกอกหรือเขาสำหรับเหยียบ เพื่อบังคับการสลับขึ้นลงของเครือเส้นด้ายยืน โดยปกติจะมี ๒ อัน สำหรับการทอแบบสองตะกอก แต่ถ้าเป็นการทอผ้าแบบสามตะกอกก็จะมี ๓ อัน และถ้าเป็นการทอผ้ายกดอกพื้นฐาน ๔ - ๘ ตะกอก จำนวนไม้เหยียบหูกก็จะมีจำนวนเท่ากับจำนวนตะกอกที่ใช้ในการทอผ้า

ไม้เหยียบทุก ๒ ตะกอ

๗. ตะกอหรือเขา (Heddle) เป็นแผงเส้นด้ายที่ถักเกี่ยวเครือเส้นด้ายยืนเอาไว้ โดยใช้ไม้ไผ่ ๒ ซี่เป็นแกน โดยปกติถ้าเป็นผ้าทอแบบสองตะกอก็จะมีตะกอหรือเขา ๒ อัน ซึ่งจะคัดเก็บเครือเส้นด้ายยืนสลับกันเส้นต่อเส้น เมื่อตะกอชุดหนึ่งถูกดึงขึ้นเพื่อยกเส้นยืนให้สูงขึ้น ส่วนตะกออีกชุดหนึ่งถูกดึงลงเพื่อให้เส้นไหมยืนต่ำลง ทำให้เส้นไหมยืนถูกเปิดเป็นช่อง แล้วจึงสอดเส้นไหมพุ่งผ่านตลอดช่องเส้นไหมยืน จากนั้นจึงดึงตะกอชุดที่อยู่ด้านบนให้ลงล่าง และดึงตะกอชุดที่อยู่ด้านล่างให้สลับขึ้นไปอยู่ด้านบนเพื่อให้เส้นยืนขัดเส้นพุ่งไว้ จะมีหลายแบบตามลักษณะของการใช้งาน

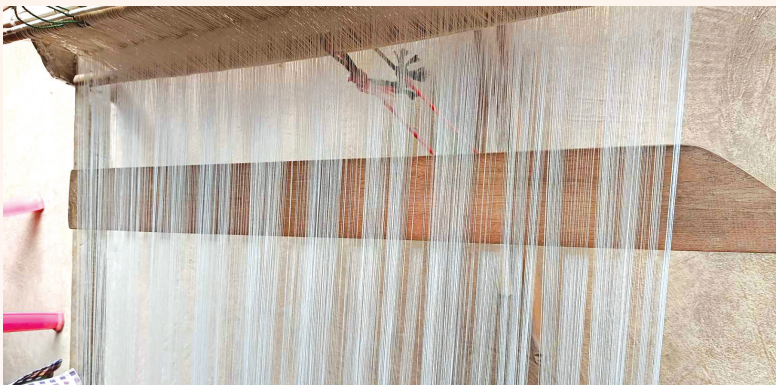
ในภาพแสดงให้เห็นตะกอ ๒ ตะกอ

๘. ฟืม (Beater/ Batten) ที่ประกอบด้วยฟันหวี (Reed beam) เป็นอุปกรณ์การทอที่สำคัญ อยู่หน้าตะกอหรือเขาที่ใช้กระทบเส้นด้ายพุ่งให้สานทอกับเส้นด้ายยืนเป็นผืนผ้า หน้าฟืมจะมีทั้งขนาดยาวและขนาดสั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการทอผ้าว่าต้องการจะทอผ้าหน้ากว้างหรือผ้าหน้าแคบ สามารถถอดเปลี่ยนได้ โดยจำแนกชนิดฟันฟืมออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) “ฟืมซา” เป็นฟืมที่มีขนาดช่องฟืมค่อนข้างห่าง เหมาะสำหรับการทอผ้าฝ้าย ที่มีขนาดเส้นใยค่อนข้างหนา

๒) “ฟืมขัน” เป็นฟืมที่มีขนาดช่องฟืมค่อนข้างถี่ เหมาะสำหรับการทอผ้าไหมที่มี ขนาดเส้นใยเล็กบาง ดั้งเดิม ในภาคอีสานจะใช้ซี่ไม้ไผ่ในการผูกร้อยทำฟืม ที่ต่อมาในปัจจุบันนิยมใช้ ซี่โลหะทำฟืมแข็งแรงมาใช้แทนไม้ไผ่ที่อาจผุพังไปตามกาลเวลา

๙. ไม้ค้ำ เป็นอุปกรณ์ค้ำแยกเส้นยืนออกจากกันเพื่อทอเสริมเส้นพุ่งพิเศษได้ง่ายขึ้น ผู้ทอใช้ ไม้ค้ำในการทอชิดและจก บางท้องถิ่นเรียกว่า “ไม้ค้ำชิด” (ไม้ดาบ) ลักษณะเป็นแผ่นไม้บางเรียบ สม่่าเสมอกันตลอดปลายสองข้างเจียนให้โค้งแหลม

ไม้ค้ำ

๑๐. ผังหรือธนูทำจากซี่ไม้ไผ่ดัดโค้ง ที่ปลายทั้งสองด้านหุ้มเหล็กปลายแหลมเพื่อเสียบยึดกับ ริมผืนผ้าช่วยขยายหน้าผ้าไว้ให้เท่ากันตลอด เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยกำกับขนาดหน้าผ้าให้สม่ำเสมอ โดยผู้ทอ จะขยับเลื่อนผังหรือธนูตามขอบหรือริมผ้าที่ทอเสร็จไปเรื่อย ๆ

๑๑. ไม้ยกสาย หรือ ไม้เก็บชิด เป็นไม้ไผ่เหลาแบน หนาประมาณ ๐.๕ เซนติเมตร กว้าง ๓.๕ เซนติเมตร ยาว ๑๕๐ เซนติเมตร ปลายมนไว้สำหรับเก็บสายข้างหันหน้าเข้าหากันสลักด้วยลายดอกแก้ว

ไม้ยกสาย หรือ ไม้เก็บขิดสาย

การทอผ้าขาวม้าลายช้าง

๑. เตรียมเส้นด้ายประดิษฐ์ที่ยังไม่ได้ม้วนใส่ในหลอดมาใส่ โดยนำเส้นด้ายประดิษฐ์มาคล้องใส่ในอุปกรณ์การปั่นด้าย ที่เรียกว่า “โน กับ ระวีง” เพื่อเส้นด้ายจะได้ม้วนออกมาใส่ในหลอดโดยการใช้ อุปกรณ์ในการควมเป็นตัวในการปั่นด้าย หลังจากนั้นจึงควมเส้นด้ายใส่หลอดจนหมด ในการปั่นต้องมี คนปั่นด้าย ๑ คน และ คนเรียงด้ายอีก ๑ คน เพื่อให้พื้นที่ในการเรียงด้ายไม่เว้นว่าง ควรทำให้เต็ม หลอด และไม่ให้อดที่ควมพันกัน การปั่นด้ายที่ดีควรให้ด้ายพันหลอดเป็นรูปคล้ายกระสวย

๒. ม้วนด้ายสีต่าง ๆ ใส่ไว้ในกระสวย เพื่อสามารถเปลี่ยนสีด้ายได้ เช่น การทำแถบสีผ้าขาวม้า หรือลายสีด้าย

๓. สืบเส้นด้ายยืนเข้ากับแกนม้วนด้ายยืน และร้อยปลายด้ายแต่ละเส้นเข้าในตะกอดแต่ละชุด และพันหวี ดึงปลายเส้นด้ายยืนทั้งหมดม้วนเข้ากับแกนม้วนผ้าอีกด้านหนึ่ง ปรับความตึงหย่อนให้พอ เหมาะ กรอด้วยเข้ากระสวยเพื่อใช้เป็นด้ายพุ่ง

๔. เริ่มการทอโดยกดเครื่องแยกหมู่ตะกอ (เหยียบไม้ทุก) เส้นด้ายยืนชุดที่ ๑ จะถูกแยกออก เกิดช่องว่าง ให้สอดกระสวยด้ายพุ่งผ่าน สลับตะกอชุดที่ ๑ ยกตะกอชุดที่ ๑ สอดกระสวยด้ายพุ่งกลับ ทำสลับกันไปเรื่อย ๆ (ทอผ้า ๒ ตะกอ)

๕. การกระทบฟันหวี (ฟืม) เมื่อสอดกระสวยด้ายพุ่งกลับก็จะกระทบ ฟันหวี เพื่อให้ด้ายพุ่งแน่นหนาติดกันได้เนื้อผ้าที่แน่นหนา

๖. ทอผ้าขาวม้าต่อไปเรื่อย ๆ จนเสร็จเป็นผืนหน้ากว้าง ๘๐ เซนติเมตร ความยาว ๒๐๐ เซนติเมตร เป็นอันว่าเสร็จเรียบร้อย

๗. การเก็บหรือม้วนผ้า เมื่อทอผ้าได้พอประมาณแล้วก็จะม้วนเก็บในแกนม้วนผ้า โดยผ่อนแกนด้ายยืนให้คลายออกและปรับความตึงหย่อนใหม่ให้พอเหมาะ

๘. การทอลายช้างใช้วิธีการจกลายช้าง หรือสอดไม้ลายช้างที่ละเส้นพุ่ง จากนั้นจะผูกเขาจำนวน ๑๒ ไม้ เก็บเขาใส่ไว้ทางเครือไว้เลย เวลาทอกะต้องยกเขาทีละไม้ ยกขึ้นแล้วสอดด้วยกระสวยที่จะทำตัวช้าง เขาหนึ่งต้องสอดด้ายสามรอบ แต่ละรอบต้องมีเส้นด้ายสีพื้นสลับกับเส้นด้ายสีที่จะทำช้าง จะทอจนครบแบบนี้จนถึง ๑๒ ไม้ ถึงจะเป็นตัวช้าง (หันหน้าไปทางเดียวกัน)

๙. ถ้าทอลายช้างสลับกับลายดอกแก้วที่กลุ่มทอผ้าขาวม้าทอในปัจจุบัน จะต้องยกลายหรือสอดไม้ขีดลายสลับระหว่างตัวช้างกับลายดอกแก้ว ตามที่ได้ออกแบบไว้

ผ้าขาวม้าลายช้างที่สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

ส่วนที่ ๓

การสร้างลายอัตลักษณ์ผ้าขาวม้าลายช้าง สู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

การสร้างอัตลักษณ์ หมายถึง กระบวนการสร้างภาพแทนตนเอง บริบทชุมชน สถานที่สำคัญในชุมชนโดยคำนึงถึงความเป็นตัวตนหรือลักษณะเฉพาะที่ทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลหนึ่ง ๆ ที่แตกต่างจากผู้อื่น

๓.๑ การพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชน

ในกลุ่มทอผ้าขาวม้าบ้านนางาม หมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาว และหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้สร้างอัตลักษณ์การทอผ้าขาวม้าลายช้างสลับกับลายดอกแก้ว และการทอผ้าขาวม้าสลับกับพาน แต่ช้างที่ทอจะหันหน้าไปในทิศทางเดียวกัน ถือเป็นจุดเริ่มต้นการสร้างอัตลักษณ์บนผืนผ้าให้กับชุมชน

ลายช้างสลับกับลายดอกแก้ว

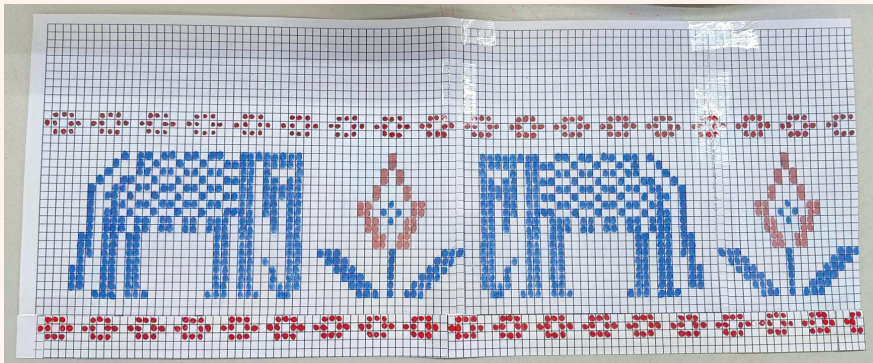
ลายช้างสลับกับพานดอกไม้

เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ ทางศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์พร้อมกับเจ้าหน้าที่ของอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา นางสาวปวีณา ยาตะพงศ์ นักวิชาการมาตรฐาน ที่ดูแลด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้เข้าไปให้คำชี้แนะเกี่ยวกับการขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) และร่วมพัฒนาโดยตั้งประเด็นในการทอผ้าขาวม้าลายช้างให้แตกต่างจากที่อื่น เช่น ให้ทอผ้าขาวม้าลายช้างหันหน้าเข้าหากันสลับกับลายดอกแก้ว (ดอกแก้ว คือ ดอกไม้สัญลักษณ์ของคุ้มบ้านประธานกลุ่มทอผ้าขาวม้าหมู่ ๑๙ บ้านนางาม) หรือทอผ้าขาวม้าลายช้างแม่ลูกเดินตามกัน โดยได้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับประธานกลุ่มทอผ้าขาวม้าบ้านนางาม นางสาวสังกาศ รัตนวงศ์ และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม นายอุดร แก้วประกอบ ในการต่อยอดพัฒนาลายทอผ้าขาวม้าให้เป็นอัตลักษณ์ การผูกเขาเพื่อสร้างมาตรฐานในการทอผ้าลายช้างต่อไป

จากนั้นในวันที่ ๑๘ - ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘ ทางศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ได้นำความต้องการของประธานกลุ่ม สมาชิกกลุ่มทอผ้าขาวม้าบ้านนางาม และผู้นำชุมชน มาต่อยอดจัดอบรมเพื่อยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและการพัฒนาศักยภาพผู้ผลิต ผู้ประกอบการท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ (ครั้งที่ ๑) ภายใต้โครงการยกระดับมาตรฐานและสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สู่แพลตฟอร์มออนไลน์ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๘ และยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เรื่องการออกแบบลายผ้าขาวม้า สู่การสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น ณ กลุ่มทอผ้าขาวม้า บ้านนางามหมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาวและหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้สร้างลายช้างหันหน้าเข้าหากันสลับด้วยลายดอกแก้ว (ดอกแก้ว คือ ดอกไม้สัญลักษณ์ของคุ้มบ้านนางามตอน รัตนวงศ์ ประธานกลุ่มทอผ้าขาวม้าหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม) โดยผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าบ้านนายาว นางบุญเลิศ อาญาเมือง และนางละออ ทิพนงค์ วิทยากรในชุมชนมาร่วมพัฒนาพร้อมกับสมาชิกกลุ่มทอผ้าขาวม้าบ้านนางาม และคุณครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนายาว จำนวน ๕ ท่าน มาเรียนรู้วิธีการขิดลายหรือ

สอคลายข้างหันหน้าเข้าหากันสลับด้วยลายดอกแก้ว และวิธีการผูกเขาหรือตะกอ ลายข้างหันหน้าเข้าหากันสลับด้วยลายดอกแก้ว เป็นการยกระดับและสร้างมาตรฐานในการทอผ้าลายข้าง ทำให้สะดวกในการทอผ้าลายข้างผืนต่อ ๆ ไป โดยทางศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น โดยนายณัฐพนธ์ สิงห์ศนักรวิชาการศึกษาได้สร้างต้นแบบของลายข้างหันหน้าเข้าหากันสลับด้วยลายดอกแก้ว ไว้เป็นแนวทางในการศึกษาลายของกลุ่มทอผ้าบ้านนางามต่อไป ดังภาพ

ลายข้างหันหน้าเข้าหากันชั้นกลางด้วยลายดอกแก้ว

การทอผ้าขาวม้าลายข้างหันหน้าเข้าหากันสลับด้วยลายดอกแก้ว จะเริ่มด้วยขิดลาย และการผูกเขา เป็นขั้นตอนหนึ่งในการทอผ้า โดยเฉพาะในการทอผ้าด้วยกี่เหยียบ (หรือกี่กระตุก) ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างลวดลายและการยกดอกของผ้า การผูกเขาเกี่ยวข้องกับการเชื่อมต่อระหว่างไม้คั่นเหยียบ (ที่ช่างทอผ้าใช้เหยียบ) กับเขาหูก (หรือตะกอ) ซึ่งเป็นเชือกที่ร้อยเส้นฝ้ายยืน หรือเส้นไหมยืน เพื่อยกเส้นฝ้ายหรือเส้นไหมขึ้นเป็นช่องให้กระสวยพุ่งผ่าน สำหรับการทอผ้าลายข้างหันหน้าเข้าหากันสลับด้วยลายดอกแก้วของกลุ่มทอผ้าขาวม้าบ้านนางามนี้จะใช้การผูกเขายกดอกหรือเก็บลาย เพื่อทอผ้าที่มีลวดลาย (เช่น ฝ้ายยกดอก) ตามที่ต้องการ

ความสำคัญของการผูกเขา :

๑. การสร้างลวดลาย : การผูกเขาที่แตกต่างกันจะทำให้เกิดลวดลายที่แตกต่างกันบนผืนผ้า
๒. การยกดอก : การผูกเขาที่ถูกต้องจะทำให้เส้นฝ้ายหรือเส้นไหมถูกยกขึ้นในตำแหน่งที่ถูกต้อง ทำให้เกิดลวดลายนูนต่ำ (การยกดอก) ได้
๓. การควบคุมเส้นไหม : การผูกเขาช่วยให้ผู้ทอสามารถควบคุมเส้นไหมยืนได้อย่างแม่นยำ เพื่อให้การทอผ้าเป็นไปตามที่ต้องการ

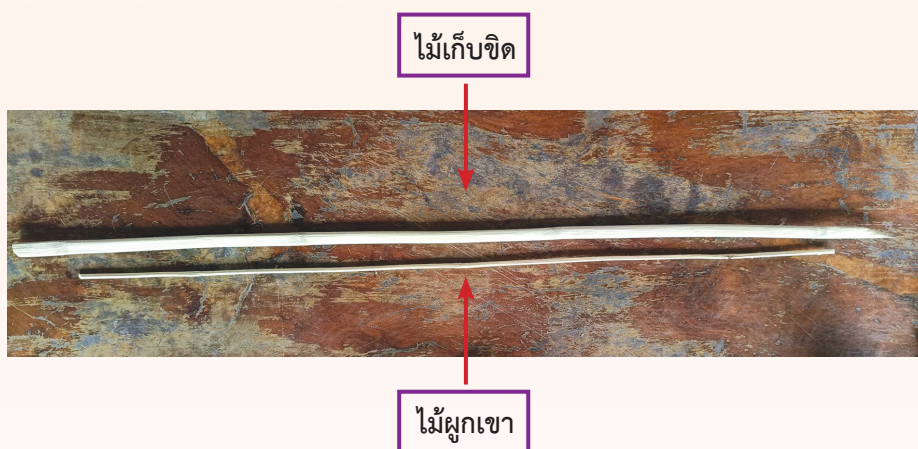
สรุป : การผูกเขาเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการทอผ้า ซึ่งมีผลต่อลวดลาย การยกดอก และการควบคุมเส้นไหม การผูกเขามีความหลากหลายตามชนิดของผ้าและลวดลายที่ต้องการทอ

การผูกเขาลายช้างหันหน้าเข้าหากันสลับกับลายดอกแก้ว

การผูกเขา คือ การจับและเรียงเส้นด้ายยืน (เขา) ที่ซึ่งบนกึ่งทอผ้า เพื่อกำหนดทิศทางและลักษณะของลวดลายที่ช่างทอผ้าได้สร้างหรือกำหนดลายไว้แล้ว ต้องใช้วัสดุและอุปกรณ์ ดังต่อไปนี้

๑. ไม้ผูกเขา ใช้ไม้ไผ่เหลากลมเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑.๕ เซนติเมตร ในครั้งนี้จำใช้จำนวน ๑๒ อัน

๒. ไม้เก็บขีด หรือไม้เก็บลาย ทำจากไม้ไผ่เหลาแบนขนาดยาว ๑๕๐ เซนติเมตร กว้าง ๓.๕ เซนติเมตร หนา ๑ เซนติเมตร ปลายไม้บากเป็นปากฉลามเหลาปลายมนเพื่อป้องกันไม่ให้ปลายไม้เกี่ยว กับเส้นด้ายเส้นยืน ไว้สำหรับเก็บลายหรือขีดลาย

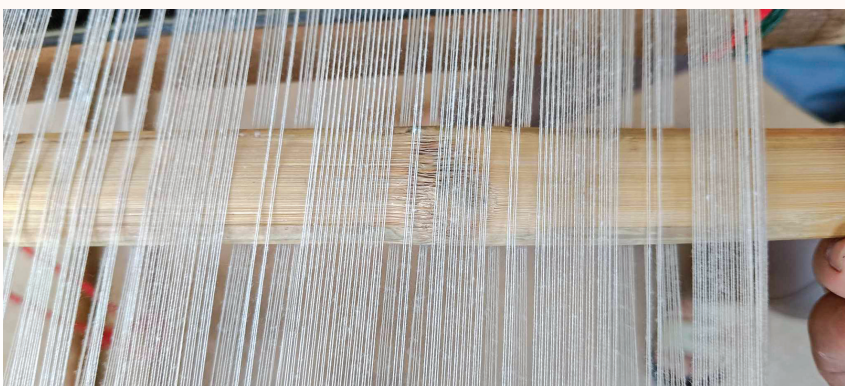
๓. เชือกผูกเขา เป็นเชือกไนลอนเบอร์ ๑๘ สำหรับผูกเส้นด้ายที่ขีดลายแล้วผูกเข้ากับไม้ผูกเขา

๔. ไม้ดาบ หรือไม้บาน หรือไม้ค้ำขีด เป็นไม้สำหรับยกเส้นด้ายเส้นยืนหลังจากที่ช่างทอผ้า ขีดลายหรือยกลายแล้ว ทำจากไม้เนื้อแข็ง มี ๒ ขนาด ขนาดใหญ่กว้าง ๑๑ เซนติเมตร ยาว ๑๒๐ เซนติเมตร ขนาดเล็ก กว้าง ๘ เซนติเมตร ยาว ๑๒๐ เซนติเมตร

นางบุญเลิศ อาณาเมือง และนางละอ อทิพนงค์ ผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าลายช้างวิทยากร
ในชุมชนเริ่มวิธีการทอผ้าขาวม้าลายช้างหันหน้าเข้าหากันสลับด้วยลายดอกแก้วด้วยการใช้ไม้ขีดลาย
ตามโครงร่างที่ออกแบบไว้

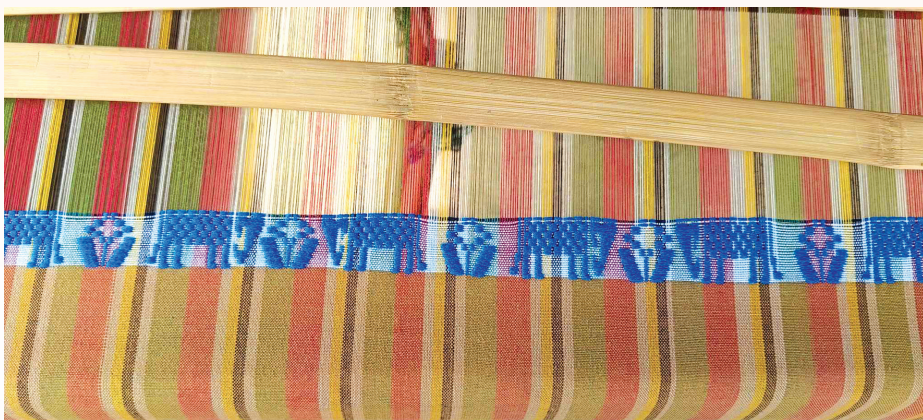

วิธีการจกหรือสอดไม้ลายช้างหันหน้าเข้าหากันสลับด้วยดอกแก้ว

หลังจากที่ช่างทอผ้าได้ขิดลายหรือขึ้นลายด้วยไม้เก็บขิดแล้วจะใช้ไม้ดาบสอดเข้าแทนที่ไม้เก็บขิดตลอดแนว จากนั้นให้จับไม้ดาบตั้งสันแผ่นไม้ขึ้นเพื่อยกเส้นฝ้ายเส้นยืนให้กว้างขึ้น ส่วนในด้านหลังของตะกอลทำเช่นเดียวกัน เมื่อยกเส้นฝ้ายเส้นยืนแยกสลับกันแล้วให้ใช้ไม้ผูกเขาหรือผูกตะกอลสอดเข้าไปแทนไม้ดาบตลอดแนว หลังจากนั้นช่างทอผ้าจะพุ่งกระสวยที่ใส่เส้นด้ายสำหรับทอลายข้างในส่วนหน้าของตะกอลพร้อมกับเหยียบไม้หูกสลับกับพุ่งกระสวยด้าย เช่น ถ้าเหยียบไม้หูกด้านซ้ายเส้นด้ายยืนจะถูกยกขึ้นเพื่อเปิดช่องว่างให้ช่างทอผ้าสามารถพุ่งกระสวยไปทางซ้าย จับพืมกระแทกเข้าหาตัว จากนั้นสลับเหยียบไม้หูกเป็นเท้าขวาเส้นด้ายยืนจะถูกยกขึ้นเพื่อเปิดช่องว่างให้ผู้ทอผ้าสามารถพุ่งกระสวยไปทางขวา จับพืมกระแทกเข้าหาตัว ทำเช่นนี้ ๓ รอบ จึงถือว่าสำเร็จไป ๑ เขา (ไม้เหยียบหูกแต่ละข้างทอผ้าจะผูกตามที่ตนเองถนัด) ขายผ้าขาวม้าข้างหันหน้าเข้าหากันสลับด้วยลายกับดอกแก้ว จะทำการขิดลายจำนวน ๑๒ ไม้เขา ตามภาพด้านล่าง

พุ่งกระสวยลายข้างที่ใส่ด้ายสีน้ำเงินสลับกับสีขาวจำนวน ๓ รอบ

ลายข้างหันหน้าเข้าหากันขึ้นกลางด้วยลายดอกแก้ว

ไม้เขาสอดเข้าไปตลอดแนวเส้นยืนหลังจากที่ช่างทอผ้าขิดลายแล้ว

หลังจากที่ช่างทอผ้าตรวจสอบลายที่ทอว่าถูกต้องเป็นไปตามโครงร่างแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการผูกเขาให้เรียบร้อยด้วยการร้อยเชือกผูกเขาเข้าไปตามไม้เขาแต่ละไม้ เริ่มจากไม้ที่ ๑๒ จะอยู่ใกล้กับตัวช่างทอผ้า (เป็นลายส่วนหลังของช่าง) มีลำดับการผูกเขาดังนี้

๑. ดึงไม้เขาที่ ๑๒ ขึ้นลงเพื่อให้ด้ายเส้นยืนแยกตัวออกเป็นชั้นบนและชั้นล่าง (เส้นยืนบนและเส้นยืนล่าง)

๒. ใช้ไม้ตบ หรือไม้ค้ำขิด สอดเข้าไปตามแนวของไม้เขา สังเกตและใช้ความระมัดระวังอย่าให้ด้ายยืนสลับชั้นกัน ร้อยเชือกผูกเขาจากด้านขวาไปด้านซ้ายมือของช่างทอผ้าตลอดแนว

๓. ช่างทอผ้าจะใช้ไม้ตบสันมาวางตั้งสันไม้บนเส้นด้ายเส้นยืน และนำไม้ผูกเขาอีกชิ้นหนึ่งมาวางบนสันไม้ตบ ผูกเชือกเข้ากับไม้เขาเป็นจุดเริ่มต้น

วางไม้ดาบสั้นบนด้ายยืน / วางไม้ผูกเขabanสั้นไม้ดาบ

๔. ช่างทอผ้าจับด้ายเส้นยืนให้เรียงเส้น ดูแนวเส้นด้ายไม่ให้ซ้อนหรือไขว้เส้นด้ายกัน จับด้ายยืนเฉพาะที่อยู่บนไม้เขาเป็นกลุ่ม จากนั้นดึงเชือกผูกเขาขึ้นมาผูกกับไม้เขาด้านบน ตามภาพ ทำอย่างนี้ต่อไปเรื่อย ๆ จนสุดไม้ที่ ๑๒ (ได้ลายหลังช้าง)

๕. เริ่มผูกเขาไม้ที่ ๑๑ ขึ้นตอนและวิธีการทำเหมือนกับการผูกเขาไม้ที่ ๑๒
๖. เริ่มผูกเขาไม้ที่ ๑๐ ขึ้นตอนและวิธีการทำเหมือนกับการผูกเขาไม้ที่ ๑๑

ข้อสังเกต

๑. การผูกเขาลายช้างจะเรียงลำดับไม้เขาจากเลขมากไปหาเลขน้อย เพราะเวลาช่างทอผ้า จิตลายจะเริ่มจากไม้ที่ ๑ จะอยู่ใกล้ตัวช่างทอผ้า (จะเป็นลายของเท้าช้างและฐานของลายดอกแก้ว) ไปจนถึงไม้ที่ ๑๒ อยู่ใกล้ตัวช่างทอผ้า (จะเป็นลายหลังช้าง)

๒. การผูกเขาลายช้างจะผูกจากเขาใกล้ตัวเข้ามาหาเขาใกล้หรือผูกเขาที่ใกล้ตัวออกไปเขาที่ไกลตัวแล้วแต่ความถนัดของช่างทอผ้า

อนึ่ง ช่างทอผ้าเก็บเขาลายช้างหันหน้าเข้าหากันสลับด้วยลายดอกแก้วแต่ละไม้เขาต้องตรวจสอบความถูกต้องของลาย ถ้าเริ่มต้นลายที่ช่างทอผ้าขีดลายผิด จะมีผลต่อการทอผ้าลายช้างหันหน้าเข้าหากันชั้นกลางด้วยลายดอกแก้วในการทอผ้าขาม้าผืนต่อ ๆ ไป ฉะนั้น ต้องใช้เวลา ความชำนาญ และประสบการณ์ของช่างทอผ้าในการขีดลายแต่ละเขา เรียกวินัยว่า “การเก็บเขา” ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกและสร้างมาตรฐานของลายผ้าทอทำให้การทอผ้าขาม้าลายช้างหันหน้าเข้าหากันชั้นกลางด้วยลายดอกแก้วรวดเร็วขึ้น

ข้อควรระวัง เวลาใช้งานจะมีการรุ้ตขึ้น – ลงของเชือกผูกเขาและเชือกจะเสียดสีกับด้ายยืนของผืนผ้า ช่างทอผ้าต้องหมั่นสังเกตและตรวจสอบเชือกผูกไม้เขาอยู่ตลอด ถ้ามีเชือกผูกไม้เขาขาดแล้วไม่ได้รับการซ่อมแซม หรือผูกเชือกเขาใหม่ จะส่งผลกระทบต่อ การทอผ้าลายช้างหันหน้าเข้าหากันชั้นกลางด้วยลายดอกแก้ว ทำให้ลายช้างหันหน้าเข้าหากันชั้นกลางด้วยลายดอกแก้วผิดเพี้ยนไป

๓.๒ การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นของศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่นในการลงไปสนับสนุนให้ชุมชนและท้องถิ่น สามารถสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับตนเอง เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๘ อาจารย์ ดร.จินดา เนื่องจำนงค์ อาจารย์สุรพงษ์ ยืนแก้ว อาจารย์วรางคณา กรเลิศวานิช อาจารย์สมศักดิ์ ทองแก้ว อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์และมีเดียอาร์ต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ และคณะได้ลงพื้นที่ไปที่กลุ่มทอผ้าขาม้าบ้านนางาม ณ ศาลาประชาคม หมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนาบชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อพัฒนาให้กลุ่มมีเครื่องหมายกลุ่มทอผ้าขาม้าบ้านนางาม มีบรรจุภัณฑ์ ป้ายโรลออฟประชาสัมพันธ์กลุ่มทอผ้าขาม้าบ้านนางาม ด้วยการระดมความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มทอผ้าขาม้าบ้านนางาม ตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน สู่การสร้างมูลค่าเพิ่มเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จังหวัดฉะเชิงเทรา และให้คำแนะนำทำอย่างไรผ้าขาม้าจึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นสู่การสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

จากที่ระดมความคิดเห็นร่วมกันแล้วได้ผลสรุปว่า กลุ่มทอผ้าขาม้าบ้านนางามต้องการโลโก้เป็นรูปช้างแม่ลูกโดยมีสัญลักษณ์เครื่องมือทอผ้าคือ หลาปั่นฝ้าย พร้อมข้อความ **“คชา นางาม ผลิตภัณฑ์ผ้าขาม้า ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นของชุมชนบ้านนางาม”** และบรรจุภัณฑ์ที่ต้องการเป็นถุงกระดาษสำหรับใส่ผ้าขาม้าลายช้าง ออกแบบโดย อาจารย์สุรพงษ์ ยืนแก้ว อาจารย์วรางคณา กรเลิศจานิช อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์และมีเดียอาร์ต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

โลโก้กลุ่มและบรรจุภัณฑ์

มอบบรรจุภัณฑ์และสื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มทอผ้าขาวม้าบ้านนางาม

เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๘ อาจารย์ ดร.จินดา เนื่องจำนงค์ ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น มอบหมายให้ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารียา บุญทวี อาจารย์วรชिरพงษ์ มณีนันทวัฒน์ รองผู้อำนวยการศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น และนายณัฐพนนท์ สิงห์ยศ นักวิชาการศึกษา พร้อมด้วย อาจารย์สมศักดิ์ ทองแก้ว และอาจารย์สุรพงษ์ ยืนแก้ว อาจารย์สาขาวิชาทัศนศิลป์และมีเดียอาร์ต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้ลงพื้นที่มอบบรรจุภัณฑ์และสื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ ให้กับ กลุ่มทอผ้าขาวม้าบ้านนางาม หมู่ที่ ๑๙ ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

มอบความรู้เรื่องมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ อาจารย์สมศักดิ์ ทองแก้ว ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปวัฒนธรรมและท้องถิ่น มอบหมายให้ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารียา บุญทวี รองผู้อำนวยการศูนย์ศิลปวัฒนธรรมและท้องถิ่น และคณะ พร้อมเจ้าหน้าที่ของอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา นางสาวปวีณา ยาตะพงศ์ นักวิชาการมาตรฐาน ที่ดูแลด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้เข้าไปให้คำแนะนำเกี่ยวกับการขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

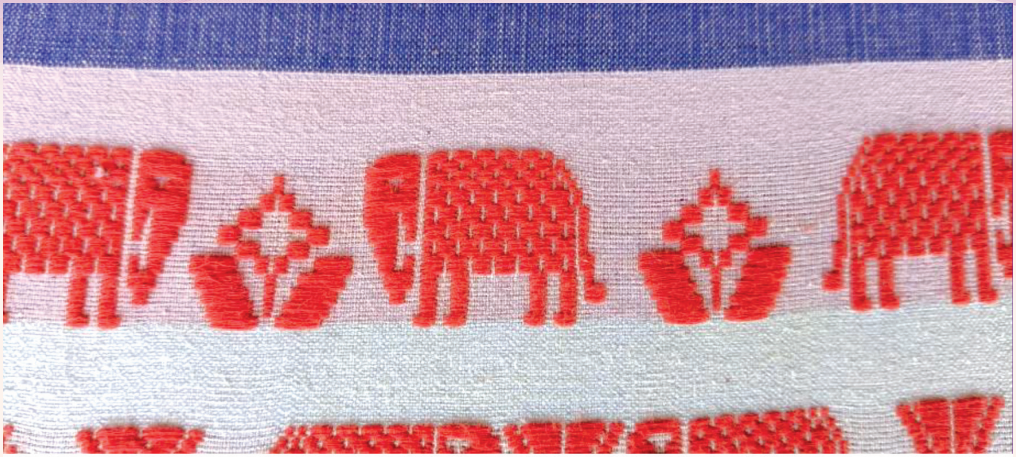
พัฒนาอัตลักษณ์ผ้าชาวม้าลายช้างหันหน้าเข้าหากันสลับด้วยลายดอกแก้ว

เมื่อวันที่ ๑๘ - ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘ ทางศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น ได้ต่อยอดจัดอบรมเพื่อยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและการพัฒนาศักยภาพผู้ผลิต ผู้ประกอบการท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ (ครั้งที่ ๑) เรื่องการออกแบบลายผ้าชาวม้าสู่การสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น ณ กลุ่มทอผ้าชาวม้าบ้านนางาม หมู่ที่ ๑๕ บ้านนายาวและหมู่ที่ ๑๙ บ้านนางาม ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้สร้างลายช้างหันหน้าเข้าหากันสลับด้วยลาย

ดอกแก้ว (ดอกแก้ว คือ ดอกไม้สัญลักษณ์ของคุ้มบ้านนางต๋อน รัตนวงศ์ ประธานกลุ่มทอผ้าชาวแม่
หมู้ที่ ๑๙ บ้านนางาม) โดยผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าบ้านนายาว นางบุญเลิศ อาญาเมือง และ
นางละออ ทิพนงค์ วิทยากรในชุมชนมาร่วมพัฒนา พร้อมกับสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านนางามและ
คุณครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านนายาวจำนวน ๕ ท่าน มาเรียนรู้วิธีการขิดลายหรือ
สอดลายข้าง หันหน้าเข้าหากันสลับด้วยลายดอกแก้ว และวิธีการผูกเขา หรือตะกอลายข้างหันหน้า
เข้าหากันสลับด้วยลายดอกแก้ว เป็นการยกระดับและสร้างมาตรฐานในการทอผ้าลายข้าง ทำให้สะดวก
ในการทอผ้าลายข้างผืนต่อ ๆ ไป

การผูกเขาลายช้างหันหน้าเข้าหากันสลับด้วยลายดอกแก้ว

การผูกเขาลายช้างหันหน้าเข้าหากันสลับด้วยลายดอกแก้ว ๑๒ เข

บรรณานุกรม

การทอผ้าของชาวอีสาน. เข้าถึงได้จาก : https://nisa4586.blogspot.com/2015/01/blog-post_64.html สืบค้นวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๘

ที่มาของผ้าขาวม้า จากอิหร่านสู่ประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก <https://www.praflie.com/article/4/> สืบค้นวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๘.

อชฎฤทธิ์ ปนารักษ์. (๒๕๕๖). **วัฒนธรรมผ้าขาวม้า**. เข้าถึงได้จาก <http://www.ayutthaya.go.th/Loincl>. สืบค้นวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๘.

ธีรกานต์ โพธิ์แก้ว. (๒๕๕๕). **วัฒนธรรมสร้างสรรค์ มนต์เสน่ห์แห่งผืนผ้าลายตาราง นามว่า “ผ้าขาวมาสารพัดนึก”**. เข้าถึงได้จาก : <http://www.gotoknow.org/posts/467482>. สืบค้นวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๘.

บทความสาระน่ารู้. **การทอผ้าขาวม้า**. ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอสยามชัยเขต สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดฉะเชิงเทรา เข้าถึงได้จาก : <http://ccs.nfe.go.th/sanamchaikhat/index.php?name=knowledge&file=readknowledge&id=33>. สืบค้นวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๘.

ประวัติความเป็นมาตำบลท่ากระดาน. เข้าถึงได้จาก : <https://tkd.go.th/public/list/data/index/menu/1142> สืบค้นวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๘.

ประวัติศาสตร์ผ้าขาวม้า. เข้าถึงได้จาก : <https://www.mcot.net/view/044MLy44> สืบค้นวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๘.

ผ้าขาวม้าไทยสู่ผ้าขาวม้าโลก. เข้าถึงได้จาก : <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/256848>. สืบค้นวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๘.

ผ้าขาวม้า. สอนเทคนิคการทอ. เข้าถึงได้จาก : <https://www.lib.ru.ac.th/journal/loincloth.html>. สืบค้น วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๘.

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน) . **ผ้าขาวม้า ๑๐๐ สี**. เข้าถึงได้จาก : <https://www.facebook.com/photo/?fbid=562391515686469&set=a.562391482353139>. สืบค้นวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๘.

สายใจไฟฟ้า. (๒๕๕๖). **ผ้าขาวม้า ผ้าธรรมดาที่ไม่ธรรมดา**. เข้าถึงได้จาก : http://www.saijaifaifa.com/peaguide_detail.php?gid=2&id=12. สืบค้นวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๖.

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง. **สะออนเต้**. เข้าถึงได้จาก : www.sac.or.th. และ <https://www.thansettakij.com> สืบค้นวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๘.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเลย. **เครื่องทอผ้าและอุปกรณ์ทอผ้าในภาคอีสาน**. เข้าถึงได้จาก : <https://loei.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites/55/2021/07/KM-%E0%B8%99%E0%B8%B8%E0%B8%8A%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%99.Pdf>. สืบค้นวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๘.

เส้นใยเรยอน. เข้าถึงได้จาก : <https://www.suitdd.com/16659106/%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%99-rayon>

ChatGPT. (๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๘). **เครื่องมือและอุปกรณ์ในการทอผ้า**. Open Ai (เวอร์ชัน GPT-4-turbo). เข้าถึงได้จาก : <https://chat.openai.com/chat>

ChatGPT. (๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๘). **เส้นใยสังเคราะห์**. Open Ai (เวอร์ชัน GPT-4-turbo). เข้าถึงได้จาก : <https://chat.openai.com/chat>

ภาคผนวก

หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

หนังสือสำคัญฉบับนี้ให้ไว้แก่

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มหมักข้าวมีบ้านนางาม
รหัสทะเบียน 3-24-08-02/1-0007
เลขที่ 52 หมู่ 19 ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนมชัยเขต
จังหวัดฉะเชิงเทรา รหัสไปรษณีย์ 24160
เบอร์โทรศัพท์ 0810356815

เพื่อเป็นหลักฐานว่าได้รับการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน
ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เรียบร้อย
จดทะเบียน ณ วันที่ 2 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2548
ให้ไว้ ณ วันที่ 16 พฤษภาคม พุทธศักราช 2568

(นางณัฐชนน เกตุบุตร)
นางพรอาน้อย
สำนักงานเกษตร อำเภอสนมชัยเขต
จังหวัดฉะเชิงเทรา

หมายเหตุ

1. ใบสำคัญชุมชน และเครื่องหมาย ต้องใช้การจดทะเบียนครั้งละหนึ่งปีหากอยู่ในภาค 10 วัน
นับแต่วันขึ้นปีปฏิทิน หากไม่อยู่ในภาค 2 ปีติดต่อกัน อาจถูกถอนออกจากรายชื่อชุมชน
2. การเสียภาษี จะต้องยื่นให้ทางทะเบียนก่อนภายใน 30 วัน นับแต่วันขึ้นปีงบประมาณเสียภาษี

ตราสัญลักษณ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

คำขอจัดตั้งเลขที่ 2410568000034 ทะเบียนเลขที่ 0241681050020

ใบทะเบียนพาณิชย์
สำนักงานทะเบียนพาณิชย์
องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดาน
ใบสำคัญนี้ออกให้เพื่อแสดงว่า
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มหมักข้าวมีบ้านนางาม

ได้จดทะเบียนพาณิชย์ ตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499
เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2568

ชื่อที่ใช้ในการประกอบพาณิชย์กิจ
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มหมักข้าวมีบ้านนางาม

เขียนเป็นอักษรโรมัน

ชนิดแห่งพาณิชย์กิจ

ผลิตภัณฑ์หมักข้าวมีบ้านนางาม

ที่ตั้งสำนักงานใหญ่
เลขที่ 52 หมู่ 19 ตำบล ท่ากระดาน อำเภอ สนมชัยเขต จังหวัด ฉะเชิงเทรา 24160

เว็บไซต์ :

ออกให้ ณ วันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2568

นายพงษ์ วัฒนชัย
นายทะเบียนพาณิชย์

ใบแจ้งจดทะเบียนพาณิชย์

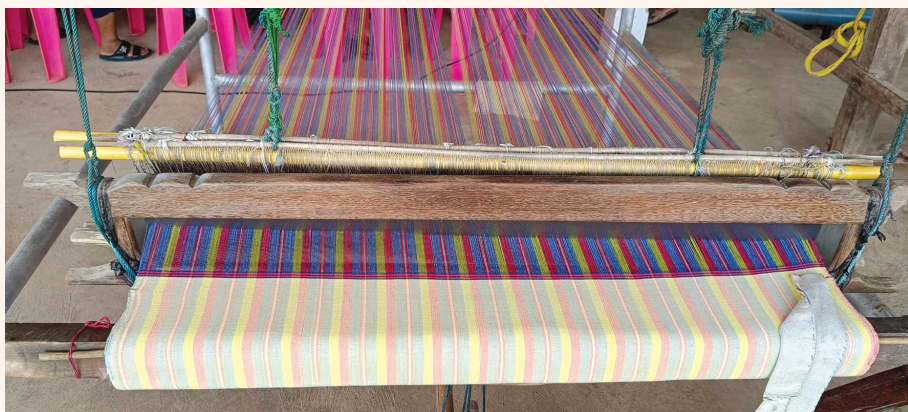

ปรึกษาและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับกลุ่มทอผ้าชาวมาบ้านนางาม
ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

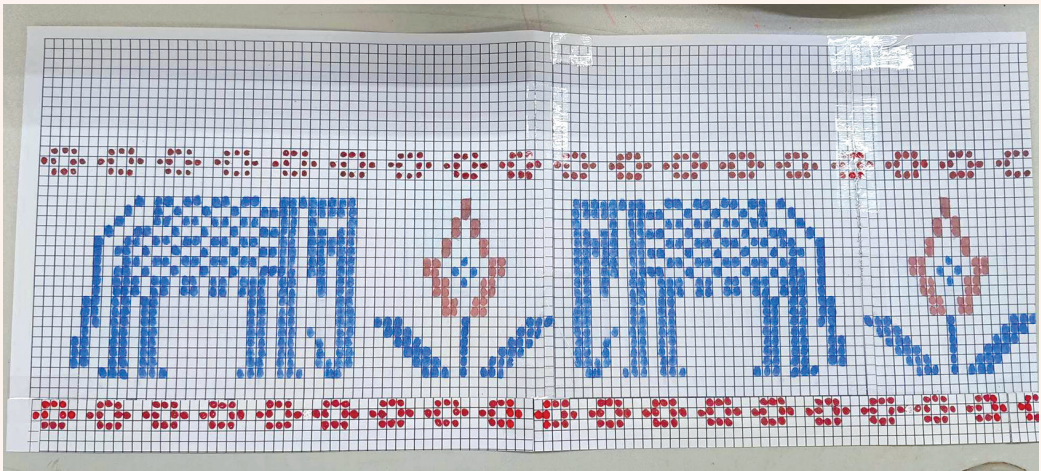

บรรยากาศการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยผู้ทรงภูมิปัญญาการทอผ้าชาวมาลายูช้าง

พัฒนาลายอัตลักษณ์ของกลุ่มทอผ้าชาวมา้าบ้านนางาม

ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
พ.ศ. ๒๕๖๗

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้นใหม่ เพื่อให้การดำเนินการรับรองและติดตามผล ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ชัดเจน รวดเร็ว โปร่งใส เป็นธรรม สอดคล้องกับ แนวทางสากลยิ่งขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๓ ของคำสั่งกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ ๒๖๒/๒๕๖๓ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (กผช.) ของ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และมติคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ในการประชุม ครั้งที่ ๓-๑/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๖๗ คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงออกประกาศไว้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๗”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกประกาศคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ฉบับที่ ๑/๒๕๖๔ เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ลงวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ข้อ ๔ ให้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ดังมีรายละเอียดท้ายประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗

(นายวันชัย พนมชัย)

เลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
ประธานกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

๑. ขอบข่าย

เอกสารหลักเกณฑ์นี้กำหนดนิยาม เอกสารอ้างอิง เงื่อนไขสำหรับผู้ยื่นคำขอ กระบวนการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เงื่อนไขสำหรับผู้ได้รับการรับรอง ลักษณะ การทำ และการแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน การตรวจติดตามผล การต่ออายุใบรับรอง การพักใช้ การเพิกถอน และการสิ้นอายุใบรับรอง การร้องเรียนและการอุทธรณ์ การรักษาความลับ และการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

๒. นิยาม

ความหมายของคำในเอกสารนี้ มีดังต่อไปนี้

- ๒.๑ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) หมายถึง ข้อกำหนดคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยชุมชน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและเอกลักษณ์เฉพาะ อยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ และเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๒ การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง การให้การรับรองคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ทำโดยผู้ทำผลิตภัณฑ์ชุมชน ตาม มผช.
- ๒.๓ หน่วยรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง หน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชนตามข้อกำหนด มผช. ในที่นี้ดำเนินการโดย สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด (สอจ.) ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “หน่วยรับรอง”
- ๒.๔ คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (กผช.) หมายถึง คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งให้พิจารณากำหนดนโยบาย ทิศทาง และแนวทางในการดำเนินงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
- ๒.๕ คณะพิจารณาตัดสินให้การรับรอง มผช. หมายถึง คณะบุคคลที่ทำหน้าที่พิจารณาตัดสินให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ในที่นี้ คือ คณะกรรมการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัด และคณะอนุกรรมการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
- ๒.๖ ผู้ยื่นคำขอ หมายถึง ผู้ทำผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ยื่นขอรับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
- ๒.๗ ผู้ได้รับการรับรอง หมายถึง ผู้ยื่นคำขอที่ผ่านการตรวจประเมินสถานที่ทำ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และได้รับการรับรองจากคณะพิจารณาตัดสินให้การรับรอง มผช.
- ๒.๘ เครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง เครื่องหมายการรับรองคุณภาพที่แสดงกับผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด

๓. เอกสารอ้างอิง

มอก. 17065 (ISO/IEC 17065) การตรวจสอบและรับรอง – ข้อกำหนดสำหรับหน่วยรับรองผลิตภัณฑ์ กระบวนการ และการบริการ

๔. เงื่อนไขของผู้ยื่นคำขอ

ผู้ยื่นคำขอ ต้อง

- ๔.๑ เป็นผู้ทำผลิตภัณฑ์ชุมชน ไม่เป็นผู้แอบอ้าง หรือทำการผลิตแอบแฝง และมีคุณสมบัติในข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้
 - (๑) บุคคลทั่วไป

- (๒) กลุ่มผู้ผลิตชุมชน ที่ขึ้นทะเบียนไว้กับหน่วยงานราชการหรือกลุ่มตามกฎหมายวิสาหกิจชุมชน
- (๓) นิติบุคคล ที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- ๔.๒ ยื่นคำขอต่อหน่วยรับรองตามแบบคำขอที่กำหนด โดยระบุรายละเอียดของผู้ยื่นคำขอ ผลิตภัณฑ์ที่ยื่นขอรับการรับรองให้ครบถ้วน พร้อมกับจัดเตรียมการทั้งหมดที่จำเป็นสำหรับการตรวจประเมิน ทั้งนี้ให้ยื่นคำขอตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ของปีงบประมาณเท่านั้น
- ๔.๓ ยอมรับการปฏิบัติตามข้อกำหนดทั่วไปในการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ และการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด
- ๔.๔ ปฏิบัติตามกฎหมายที่ควบคุมก่อน ในกรณีที่ผลิตภัณฑ์ที่ยื่นขอรับการรับรองมีกฎหมายอื่นควบคุมอยู่ เช่น ได้รับการอนุญาตจากกระทรวงสาธารณสุข กรมสรรพสามิต

๕. กระบวนการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

- ๕.๑ เมื่อได้รับคำขอแล้ว หน่วยรับรองจะดำเนินการ ดังนี้
 - ๕.๑.๑ ตรวจสอบศักยภาพของสถานที่ทำและตรวจประเมินความพร้อมของผลิตภัณฑ์เบื้องต้น เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ทำผลิตภัณฑ์ชุมชนมีศักยภาพในการดำเนินการและมีความพร้อมในการทำผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ
 - ๕.๑.๒ ตรวจสอบสถานที่ทำและเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ทำผลิตภัณฑ์มีสถานที่ทำและการควบคุมคุณภาพสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ยื่นขอที่เหมาะสม และเก็บตัวอย่างผลิตภัณฑ์เพื่อส่งตรวจสอบตามเกณฑ์ที่กำหนด

หน่วยรับรองขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณายกเลิกคำขอ หากผู้ยื่นคำขอไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้
- ๕.๒ การพิจารณาตัดสินให้การรับรอง
 - หน่วยรับรองจะนำเสนอคณะพิจารณาตัดสินให้การรับรอง มผช. กี่ต่อเมื่อ
 - ๕.๒.๑ ผลการตรวจประเมินสถานที่ทำพบว่ามีการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์เป็นไปตามที่กำหนด
 - ๕.๒.๒ ผลการตรวจสอบหรือทดสอบตัวอย่างผลิตภัณฑ์เป็นไปตามมาตรฐาน มผช. ที่ขอรับการรับรอง
- ๕.๓ การออกใบรับรอง
 - เมื่อคณะพิจารณาตัดสินให้การรับรองมีมติให้การรับรอง หน่วยรับรองจะ
 - ๕.๓.๑ จัดทำใบรับรองให้แสดงเครื่องหมาย มผช. ตามแบบที่กำหนด ใบรับรองมีอายุ ๕ ปี นับตั้งแต่วันที่มิตีให้การรับรอง
 - ๕.๓.๒ จัดทำรายชื่อผู้ได้รับการรับรองเพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อไป

๖. เงื่อนไขสำหรับผู้ได้รับการรับรอง

- ผู้ได้รับการรับรอง ต้อง
 - ๖.๑ รักษาระบบการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรอง ให้เป็นไปตามมาตรฐานตลอดระยะเวลาที่ได้รับการรับรอง
 - ๖.๒ ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งที่ประกาศใช้แล้ว หรือที่จะประกาศใช้บังคับในภายหน้า
 - ๖.๓ นำใบรับรองให้แสดงเครื่องหมาย มผช. และเครื่องหมาย มผช. ไปใช้อ้างอิงได้เฉพาะผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายใต้ขอบข่ายที่ได้รับการรับรองเท่านั้น

- ๖.๔ ยุติการใช้ใบรับรองและเครื่องหมาย มผช. เมื่อสิ้นอายุเวลาการรับรอง หรือในทันทีที่มีการพักใช้ หรือ ยกเลิก หรือเพิกถอนการรับรอง
- ๖.๕ จัดเตรียมเอกสารหลักฐานและข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการร้องเรียนผลิตภัณฑ์ภายใต้ข้อบ่งชี้ที่ได้รับ การรับรอง
- ๖.๖ แจ้งให้หน่วยรับรองทราบเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เช่น การเปลี่ยนผู้ติดต่อประสานงาน การจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อนิติบุคคล การย้ายสถานที่ การปรับกระบวนการทำที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์ ภายใต้ข้อบ่งชี้ที่ได้รับการรับรอง

๗. ลักษณะ การทำ และการแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

- ๗.๑ ลักษณะของเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
รูปแบบ ขนาด และสัดส่วนของเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นไปตามที่กำหนดใน ภาควนวก ก
 - ๗.๒ ผู้ได้รับการรับรองต้องเป็นผู้ทำเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
 - ๗.๓ การแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
 - ๗.๓.๑ การแสดงเครื่องหมายและฉลาก ต้องมีข้อความครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน
 - ๗.๓.๒ ให้แสดงให้เห็นได้ง่ายและชัดเจนไว้ที่ผลิตภัณฑ์ และ/หรือที่สิ่งบรรจุ หีบห่อ สิ่งหุ้มห่อ หรือ สิ่งผูกมัด
 - ๗.๓.๓ ให้ระบุหมายเลขมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนไว้ใกล้เคียงกับเครื่องหมาย โดยหมายเลข มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ประกอบด้วยตัวอักษรย่อ “มผช.” ตามด้วยเลขที่มาตรฐาน ทั้งหมดเป็นเลขไทย หรือเลขอารบิกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น มผช.๙/๒๕๖๑
- ตัวอย่างการแสดงเครื่องหมาย มผช. ให้เป็นไปตามภาควนวก ข

๘. การตรวจติดตามผล

- ๘.๑ หน่วยรับรองจะตรวจติดตามผลเพื่อติดตามผลคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนภายหลังได้รับการรับรอง อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ได้รับการรับรองยังคงรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตาม มาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ
- ๘.๒ เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจประเมิน ณ สถานที่ทำของผู้ได้รับการรับรอง และอาจเก็บตัวอย่างเพื่อส่ง ทดสอบ/ตรวจสอบตามวิธีการและจำนวนที่กำหนดในมาตรฐาน และแจ้งผลการตรวจสอบให้ผู้ได้รับ การรับรองทราบ

๙. การต่ออายุใบรับรอง

- ๙.๑ หากผู้ได้รับการรับรองมีความประสงค์ขอต่ออายุใบรับรองให้ยื่นขอใหม่ล่วงหน้า ๑๒๐ วันก่อนที่ ใบรับรองจะสิ้นอายุ
- ๙.๒ หน่วยรับรองจะดำเนินการตามกระบวนการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนข้างต้น

๑๐. การพักใช้ การเพิกถอน และการสิ้นอายุใบรับรอง

- ๑๐.๑ การพักใช้การรับรอง
 - ๑๐.๑.๑ หากพบว่าผู้ได้รับการรับรองไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน จะถูกพักใช้ใบรับรองไม่น้อยกว่า ๖๐ วัน แต่ไม่เกิน ๑๘๐ วัน

๑๐.๑.๒ ในระหว่างการพักใช้การรับรอง ต้องยุติการใช้ใบรับรองในส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมทั้ง การแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน การใช้เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ หรือโฆษณาใดๆ ที่ระบุหรือที่มีเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนทันที จนกว่าจะได้รับแจ้งผลการพิจารณา

๑๐.๑.๓ ผู้ถูกพักใช้การรับรองต้องปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องให้เรียบร้อย และแจ้งให้หน่วยรับรองทราบ เพื่อดำเนินการตรวจติดตามผลการแก้ไขนั้น

(๑) หากดำเนินการตามกรอบเวลาที่กำหนด จะคืนสถานการณ์รับรองให้กับผู้ได้รับการรับรอง

(๒) หากไม่สามารถดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด จะพิจารณาเพิกถอนการรับรองตามข้อ ๑๐.๒ ต่อไป

๑๐.๒ การเพิกถอนการรับรอง

ผู้ได้รับการรับรองจะถูกเพิกถอนการรับรอง ในกรณีต่อไปนี้

๑๐.๒.๑ ไม่สามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ภายในระยะเวลาที่ถูกพักใช้การรับรอง

๑๐.๒.๒ ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข และส่งผลกระทบร้ายแรงต่อการรับรอง หรือทำให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายแก่ผู้บริโภค

๑๐.๒.๓ ปฏิเสธความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดต่อผู้บริโภค ซึ่งเป็นความเสียหายที่ผู้ได้รับการรับรองต้องรับผิดชอบ

ผู้ที่ถูกเพิกถอนการรับรองต้องส่งคืนใบรับรองให้แก่หน่วยรับรอง พร้อมทั้งยุติการแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนับตั้งแต่วันที่ถูกเพิกถอน

๑๐.๓ การสิ้นสุดอายุใบรับรอง

๑๐.๓.๑ เมื่อใบรับรองครบอายุ ๕ ปี นับจากวันที่ได้รับการรับรอง

๑๐.๓.๒ ผู้ได้รับการรับรองมีความประสงค์ขอยกเลิกการรับรอง โดยแจ้งให้หน่วยรับรองทราบเป็นลายลักษณ์อักษร

๑๐.๓.๓ ผู้ได้รับการรับรองเลิก หรือถูกสั่งให้เลิกประกอบกิจการในขอบข่ายที่ได้รับการรับรอง

๑๐.๓.๔ เมื่อมีการแก้ไขปรับปรุงมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการรับรอง หน่วยรับรองจะแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ได้รับการรับรองทราบ โดยใบรับรองจะมีอายุ ๑ ปี นับตั้งแต่วันที่มาตรฐานใหม่มีผลบังคับใช้

๑๐.๓.๕ เมื่อมีการยกเลิกมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการรับรอง

๑๐.๓.๖ ผลิตภัณฑ์ที่ตรวจติดตามผลไม่เป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ๒ ครั้งติดต่อกัน

๑๑. การร้องเรียนและการอุทธรณ์

ผู้ยื่นคำขอหรือผู้ได้รับการรับรองสามารถร้องเรียนหรืออุทธรณ์ต่อหน่วยรับรองเป็นลายลักษณ์อักษร หน่วยรับรองจะดำเนินการในเรื่องดังกล่าวและจะแจ้งเป็นหนังสือให้ทราบ

๑๒. การรักษาความลับ

หน่วยรับรองมีนโยบายและขั้นตอนในการเก็บรักษาความลับข้อมูลของผู้ยื่นคำขอและผู้ได้รับการรับรอง ที่เกี่ยวข้องกับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามระเบียบราชการที่เกี่ยวข้อง

๑๓. การเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักเกณฑ์และเงื่อนไขใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน หน่วยรับรองจะแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอและผู้ได้รับการรับรองทราบ พร้อมกำหนดระยะเวลาในการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขฉบับใหม่

๑๔. อื่นๆ

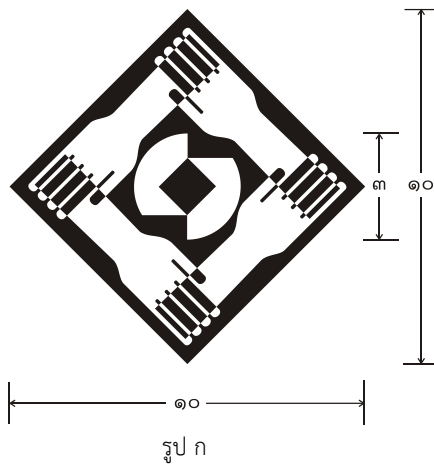
หน่วยรับรองไม่รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากการกระทำใดๆ ของผู้ยื่นคำขอหรือผู้ได้รับการรับรอง ที่กระทำโดยไม่สุจริต หลบเลี่ยง หรือฝ่าฝืนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขใดๆ ที่เกี่ยวกับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

.....

ภาคผนวก ก

ลักษณะของเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (ข้อ ๗.๑)

เครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มีลักษณะเป็นรูปมือประสานต่อเนื่องกันภายในกรอบสี่เหลี่ยมจัตุรัส
เอียงเป็นมุม ๔๕ องศา มีสัดส่วนของเครื่องหมายตามรูป ก และมีขนาดเท่าใดก็ได้

ภาคผนวก ข
ตัวอย่างการแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
(ข้อ ๗.๓.๓)

ชื่อผู้ได้รับการรับรอง : วิสาหกิจชุมชน บ้าน มผช.

เครื่องหมายการค้า

หมายเลขมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
ที่ได้รับการรับรอง : มผช.๑/๒๕๕๒

ตัวอย่างที่ ๑

มผช.1/2552

ตัวอย่างที่ ๒

มผช.๑/๒๕๕๒

ตัวอย่างที่ ๓

มผช.1/2552

ตัวอย่างที่ ๔

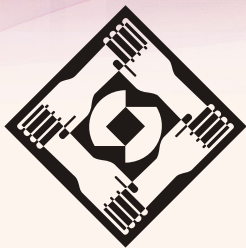
มผช.1/2552

ตัวอย่างที่ ๕

วิสาหกิจชุมชน
บ้าน มผช.

มผช.๑/๒๕๕๒

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

THAI COMMUNITY PRODUCT STANDARD

มผช.๑๙๗/๒๕๕๗

ผ้าขาวม้า

PHA KHO MA, LOINCLOTH

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

กระทรวงอุตสาหกรรม

ICS 61.040

ISBN 978-616-231-639-5

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

ผ้าขาวม้า

มผช.๑๙๗/๒๕๕๗

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
กระทรวงอุตสาหกรรม ถนนพระรามที่ ๖ กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๒๐๒-๓๓๓๔-๕

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ผ้าขาวม้า

๑. ขอบข่าย

- ๑.๑ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้ครอบคลุมเฉพาะผ้าขาวม้าที่ทอด้วยกี่พื้นบ้านหรือกี่กระตุกโดยใช้เส้นด้ายที่ทำจากเส้นใยธรรมชาติ เส้นใยประดิษฐ์ และเส้นใยผสม

๒. บทนิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้ มีดังต่อไปนี้

- ๒.๑ ผ้าขาวม้า หมายถึง ผ้าทอลายขัดที่ใช้เส้นด้ายยืนเป็นลายริ้วหรือลายทางอย่างน้อย ๒ สี และใช้เส้นด้ายพุ่งเป็นลายคั่นอย่างน้อย ๒ สี ทอตัดกันเป็นรูปลายตาหมากรุกหรือตาสี่เหลี่ยม ที่ชายผ้าทั้ง ๒ ด้าน (เชิงผ้า) มีลวดลายเป็นริ้วหรือลายทางตามแนวเส้นด้ายยืน ปลายริมผ้าแต่ละด้านอาจพับริมแล้วเย็บให้เรียบร้อยเพื่อความสะดวกในการใช้งาน อาจนำลายทออื่นมาเป็นลายประกอบหรือลายคั่นที่ชายผ้าด้วยก็ได้ เช่น ลายขิด ลายยกดอก โดยมีความกว้างไม่น้อยกว่า ๘๐ เซนติเมตร และความยาวไม่น้อยกว่า ๒๐๐ เซนติเมตร สำหรับผู้ชายใช้เป็นผ้านุ่ง (ดูตัวอย่างรูปที่ ๑)
- ๒.๒ เส้นใยธรรมชาติ (natural fibres) หมายถึง เส้นใยที่มาจากพืช เช่น ฝ้าย ลินิน ป่าน กัญชง และเส้นใยที่มาจากสัตว์ เช่น ขนสัตว์ ไหม
- ๒.๓ เส้นไหมแท้ หมายถึง เส้นใยโปรตีนที่ได้จากตัวหนอนไหม
- ๒.๔ เส้นใยประดิษฐ์ (man-made fibres) หมายถึง เส้นใยสังเคราะห์ เช่น พอลิเอสเตอร์ ไนลอน อะคริลิก และเส้นใยกึ่งสังเคราะห์ (regenerated fibres) เช่น แอซีเทต เรยอน
- ๒.๕ เส้นใยผสม หมายถึง เส้นใยธรรมชาติผสมกับเส้นใยธรรมชาติ เส้นใยธรรมชาติผสมกับเส้นใยประดิษฐ์ หรือเส้นใยประดิษฐ์ผสมกับเส้นใยประดิษฐ์ เช่น ฝ้ายผสมกับไหม ฝ้ายผสมพอลิเอสเตอร์ เรยอนผสมพอลิเอสเตอร์

รูปที่ ๑ ตัวอย่างผ้าขาวม้า
(ข้อ ๒.๑)

๓. ขนาด

๓.๑ ความกว้าง

ให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ที่ฉลาก โดยมีเกณฑ์ความคลาดเคลื่อน ± 5 เซนติเมตร และต้องไม่น้อยกว่า ๘๐ เซนติเมตร

๓.๒ ความยาว

ให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ที่ฉลาก โดยมีเกณฑ์ความคลาดเคลื่อน ± 5 เซนติเมตร และต้องไม่น้อยกว่า ๒๐๐ เซนติเมตร

การทดสอบให้ใช้อุปกรณ์วัดที่ทำจากไม้หรือโลหะที่มีความละเอียดไม่น้อยกว่า ๑ มิลลิเมตร หรือ ๑ ส่วน ๘ นิ้ว แล้วแต่กรณี และมีความยาวไม่น้อยกว่า ๑ เมตร

๔. คุณลักษณะที่ต้องการ

๔.๑ ลักษณะทั่วไป

ต้องสะอาด ไม่มีรอยเปื้อนเปื้อน อยู่ในสภาพที่เรียบร้อยตลอดทั้งผืน ประณีต สวยงาม ลวดลายเด่นชัด เส้นด้ายชัดเจนทั้งแนวเส้นด้ายยืนและแนวเส้นด้ายพุ่ง ไม่มีข้อบกพร่องที่เกิดจากกรรมวิธีการทำและมีผลเสียต่อการใช้งานให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น สีและเนื้อผ้าไม่สม่ำเสมอ ลายผิดหรือลายไม่ต่อเนื่อง ผ้าเป็นร่อง รู แยก หนาหรือบางไม่สม่ำเสมอ เส้นด้ายขาด เส้นด้ายดึงหรือหย่อน ร้อยเส้นยืนผิด ริมผ้าเสีย

๔.๒ เอกลักษณะ

ต้องมีลักษณะเฉพาะของผ้าขาวม้า คือ เป็นผ้าทอลายขัดใช้เส้นด้ายยืนเป็นลายริ้วหรือลายทางอย่างน้อย ๒ สี และใช้เส้นด้ายพุ่งเป็นลายคั่นอย่างน้อย ๒ สี ทอตัดกันเป็นรูปลายตาหมากรุกหรือตาสี่เหลี่ยม ที่ชายผ้า ทั้ง ๒ ด้าน มีลวดลายเป็นริ้วหรือลายทางตามแนวเส้นด้ายยืน

เมื่อตรวจสอบตามข้อ ๔.๑ แล้ว ผลการตรวจสอบลักษณะทั่วไปและเอกลักษณ์ของผู้ตรวจสอบแต่ละคนต้องไม่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่งไม่ผ่าน

๔.๓ การเย็บ (ถ้ามี)

ต้องพับริมผ้าแล้วเย็บ โดยใช้ฝีเข็มสม่ำเสมอและไม่น้อยกว่า ๔๐ ฝีเข็มต่อความยาว ๑๐ เซนติเมตร
ตะเข็บต้องเรียบร้อย แน่น ไม่มีรอยแยก ย่นหรือขาดหลุดลุ่ย

การทดสอบให้ทำโดยการตรวจพินิจและการวัด

๔.๔ ชนิดเส้นใยที่ใช้

ต้องเป็นไปตามที่ระบุไว้ที่ฉลาก

การทดสอบให้ปฏิบัติตามข้อ ๘.๒

๔.๕ ความเป็นกรด-ด่าง

ต้องอยู่ระหว่าง ๕.๐ ถึง ๘.๐ ยกเว้นกรณีย้อมหรือครามต้องอยู่ระหว่าง ๕.๐ ถึง ๘.๕

การทดสอบให้ปฏิบัติตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม วิธีทดสอบสิ่งทอ เล่ม ๓๒ ความเป็นกรด-
ด่างของสารที่สกัดด้วยน้ำ มาตรฐานเลขที่ มอก.๑๒๑ เล่ม ๓๒

๔.๖ สีเนื้อที่ให้แอร์เมติกแอมีน ๒๔ ตัว (รายละเอียดตั้งในภาคผนวก ก.) (ยกเว้นสีย้อมธรรมชาติและ
สีธรรมชาติของเส้นใย)

แอร์เมติกแอมีนแต่ละตัวต้องไม่เกิน ๓๐ มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม

การทดสอบให้ปฏิบัติตาม BS EN 14362 Part 1

๔.๗ การเปลี่ยนแปลงขนาดภายหลังการซักและทำให้แห้ง

ต้องไม่เกินร้อยละ ๑๐

การทดสอบให้ปฏิบัติตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม วิธีทดสอบสิ่งทอ เล่ม ๒๑ การเปลี่ยนแปลง
ขนาดภายหลังการซักและทำให้แห้ง มาตรฐานเลขที่ มอก.๑๒๑ เล่ม ๒๑ ซักโดยใช้เครื่องซักผ้าแบบ ก.
(เครื่องซักผ้าแบบบรรจุด้านหน้า) เลขที่วิธีทดสอบ ๖ ก และทำให้แห้งโดยวิธีแขวนราว

๔.๘ ความคงทนของสีต่อการซัก (ยกเว้นผ้าสีขาวและสีธรรมชาติของเส้นใย)

ต้องไม่น้อยกว่าเกรย์สเกลระดับ ๓ ทั้งการเปลี่ยนสีและการเปื้อนสี ยกเว้นกรณีย้อมสีธรรมชาติต้องไม่น้อย
กว่าเกรย์สเกลระดับ ๒-๓ ทั้งการเปลี่ยนสีและการเปื้อนสี

การทดสอบให้ปฏิบัติตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม วิธีทดสอบสิ่งทอ เล่ม ๓ ความคงทนของสีต่อการซัก
ด้วยสบู่ หรือสบู่และโซดา มาตรฐานเลขที่ มอก.๑๒๑ เล่ม ๓ โดยใช้วิธีทดสอบ A (1)

๔.๙ ความคงทนของสีต่อเหงื่อ ทั้งสภาพกรดและสภาพด่าง (ยกเว้นผ้าสีขาวและสีธรรมชาติของเส้นใย)

ต้องไม่น้อยกว่าเกรย์สเกลระดับ ๓ ทั้งการเปลี่ยนสีและการเปื้อนสี ยกเว้นกรณีย้อมสีธรรมชาติต้องไม่น้อย
กว่าเกรย์สเกลระดับ ๒-๓ ทั้งการเปลี่ยนสีและการเปื้อนสี

การทดสอบให้ปฏิบัติตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม วิธีทดสอบสิ่งทอ เล่ม ๔ ความคงทนของสีต่อ
เหงื่อ ทั้งสภาพกรดและสภาพด่าง มาตรฐานเลขที่ มอก.๑๒๑ เล่ม ๔

๕. การบรรจุ

๕.๑ ให้หุ้มห่อหรือบรรจุผ้าขาวม้าในบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม สะอาด แห้ง เรียบร้อย และสามารถป้องกันความ
เสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับผ้าขาวม้าได้

การทดสอบให้ทำโดยการตรวจพินิจ

๖. เครื่องหมายและฉลาก

- ๖.๑ ที่ฉลากหรือบรรจุภัณฑ์ผ้าขาวม้าทุกหน่วย อย่างน้อยต้องมีเลข อักษร หรือเครื่องหมายแจ้งรายละเอียดต่อไป นี้ให้เห็นได้ง่าย ชัดเจน
- (๑) ชื่อผลิตภัณฑ์ (ตามชื่อ มผช.)
 - (๒) ความกว้างและความยาว เป็นนิ้วหรือเซนติเมตร
 - (๓) เอกลักษณะ
 - (๔) ชนิดเส้นใยที่ใช้ เช่น ฝ้าย ไหมแท้
 - (๕) ความกว้างและความยาว เป็นนิ้วหรือเซนติเมตร
 - (๖) กรณีใช้สีธรรมชาติให้ระบุ พร้อมส่วนของพืชที่ใช้ เช่น สีเหลืองจากดอกดาวเรือง
 - (๗) ข้อเสนอแนะในการใช้และการดูแลรักษา
 - (๘) ประวัติผลิตภัณฑ์ (ถ้ามี)
 - (๙) เดือน ปีที่ทำ
 - (๑๐) ชื่อผู้ทำหรือสถานที่ทำ พร้อมสถานที่ตั้ง หรือเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน
- ในกรณีที่ใช้ภาษาต่างประเทศ ต้องมีความหมายตรงกับภาษาไทยที่กำหนดไว้ข้างต้น

ตัวอย่างการแสดงฉลาก

ผ้าขาวม้า

เอกลักษณ์ ผ้าขาวม้าที่ใช้เส้นด้ายยืนเป็นลายริ้วหรือลายทางอย่างน้อย ๒ สี และใช้เส้นด้ายพุ่งเป็นลาย
คั่น ๒ สี ทอตัดกันเป็นรูปลายตาหมากรุกหรือตาสี่เหลี่ยม

ฝ้าย 100 % สีธรรมชาติของฝ้ายน้ำตาลและฝ้ายเขียว

กว้าง × ยาว ๘๐ เซนติเมตร × ๒๐๐ เซนติเมตร

ประวัติ/ตำนาน (ถ้ามี)

เดือนปีที่ทำ

ข้อเสนอแนะในการใช้งาน/ดูแล

ชื่อผู้ผลิต ที่อยู่

๗. การชักตัวอย่างและเกณฑ์ตัดสิน

- ๗.๑ รุ่น ในที่นี้ หมายถึง ผ้าขาวม้าแบบและขนาดเดียวกัน ที่ทำโดยกรรมวิธีเดียวกัน ที่ทำหรือส่งมอบหรือ
ซื้อขายในระยะเวลาเดียวกัน

- ๗.๒ การชักตัวอย่างและการยอมรับ ให้เป็นไปตามแผนการชักตัวอย่างที่กำหนดต่อไปนี้

- ๗.๒.๑ การชักตัวอย่างและการยอมรับสำหรับการทดสอบขนาด ลักษณะทั่วไป เอกลักษณะ การเย็บ (ถ้ามี)
การบรรจุ และเครื่องหมายและฉลาก ให้ชักตัวอย่างโดยวิธีสุ่มจากรุ่นเดียวกัน จำนวน ๑ ตัวอย่าง เมื่อ
ตรวจสอบแล้วตัวอย่างต้องเป็นไปตามข้อ ๓, ข้อ ๔.๑ ถึงข้อ ๔.๓ ข้อ ๕. และข้อ ๖. ทุกรายการ จึงจะ
ถือว่าผ้าขาวม้ารุ่นนั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

๗.๒.๒ การชักตัวอย่างและการยอมรับสำหรับการทดสอบชนิดเส้นใยที่ใช้ ความเป็นกรด-ด่าง (ยกเว้นสีธรรมชาติของเส้นใย) สีเอโซที่ให้ออโรแมติกแอมีน ๒๔ ตัว (ยกเว้นสีย้อมธรรมชาติและสีธรรมชาติของเส้นใย) การเปลี่ยนแปลงขนาดภายหลังการชักและทำให้แห้ง ความคงทนของสีต่อการชัก (ยกเว้นผ้าสีขาวและสีธรรมชาติของเส้นใย) และความคงทนของสีต่อเหงื่อ ทั้งสภาพกรดและสภาพด่าง (ยกเว้นผ้าสีขาวและสีธรรมชาติของเส้นใย) ให้ใช้ตัวอย่างที่ผ่านการทดสอบตามข้อ ๗.๒.๑ เมื่อตรวจสอบแล้วตัวอย่างต้องเป็นไปตามข้อ ๔.๔ ถึงข้อ ๔.๙ ทุกรายการ จึงจะถือว่าผ้าขาวม้ารุ่นนั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

๗.๓ เกณฑ์ตัดสิน

ตัวอย่างผ้าขาวม้าต้องเป็นไปตามข้อ ๗.๒.๑ และข้อ ๗.๒.๒ ทุกข้อ จึงจะถือว่าผ้าขาวม้ารุ่นนั้นเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

๘. การทดสอบ

๘.๑ การทดสอบลักษณะทั่วไปและเอกลักษณ์

- ๘.๑.๑ ให้แต่งตั้งคณะผู้ตรวจสอบ ประกอบด้วยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบผ้าขาวม้าอย่างน้อย ๓ คน แต่ละคนจะแยกกันตรวจโดยอิสระ ในแต่ละลักษณะของผลการตรวจสอบให้ตัดสินว่าผ่านหรือไม่ผ่านเท่านั้น
- ๘.๑.๒ ให้คลี่ผ้าขาวม้าออก วางในที่ที่มีแสงสว่างอย่างเพียงพอ โดยให้เส้นด้ายพุ่งอยู่ตามแนวอนระดับสายตา แล้วตรวจพินิจ

๘.๒ การทดสอบชนิดเส้นใยที่ใช้

- ๘.๒.๑ การตรวจลักษณะทั่วไปของเส้นใยโดยใช้สมบัติทางกายภาพและกล้องจุลทรรศน์
 - ๘.๒.๑.๑ ให้แยกเส้นด้ายยืนและเส้นด้ายพุ่งออกจากกัน หากเส้นด้ายมีความแตกต่างกันในเรื่องของสี ความเงา ขนาด หรือลักษณะอื่นๆ ให้แยกเส้นด้ายออกเป็นแต่ละกลุ่มตามลักษณะทางกายภาพ และแยกทดสอบ
 - ๘.๒.๑.๒ วางเส้นใยจำนวนเล็กน้อยลงบนแผ่นสไลด์ เชียเส้นใยให้ออกจากกัน แล้วหยดน้ำมันแร่หรือของเหลวอื่นๆ ลงไปหนึ่งหยด ปิดทับด้วยแผ่นแก้วบาง แล้วตรวจสอบลักษณะเส้นใยด้วยกล้องจุลทรรศน์
 - ๘.๒.๑.๓ สังเกตลักษณะตามยาวของเส้นใยและแยกประเภทของเส้นใยเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้
 - (๑) เส้นใยที่มีเกล็ดที่ผิว ได้แก่ เส้นใยกลุ่มเส้นใยขนสัตว์
 - (๒) เส้นใยที่มีเส้นขีดขวาง (cross markings) ตามแนวยาวของเส้นใย ได้แก่ เส้นใยในกลุ่มเส้นใยพืช ยกเว้นเส้นใยฝ้าย
 - (๓) เส้นใยที่มีการบิดเป็นเกลียวจะเป็นเส้นใยฝ้าย
 - (๔) เส้นใยอื่นๆ ได้แก่ เส้นใยประดิษฐ์ทุกชนิด

หมายเหตุ รายละเอียดและรูปแบบแสดงลักษณะภายนอกของเส้นใยเมื่อดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ให้ดูในมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม วิธีทดสอบสิ่งทอ เล่ม ๑๕ ชนิดเส้นใย มาตรฐานเลขที่ มอก.๑๒๑ เล่ม ๑๕

๘.๒.๒ การเผาไหม้ของเส้นใย

- ๘.๒.๒.๑ ใช้ปากคีบจับเส้นใยจำนวนเล็กน้อยแล้วนำไปจ่อข้างเปลวไฟ สังเกตว่าเส้นใยมีการหลอม หรือ หดตัวจากเปลวไฟหรือไม่
- ๘.๒.๒.๒ เลื่อนเส้นใยเข้าไปในเปลวไฟช้า ๆ และระมัดระวัง สังเกตว่าเส้นใยติดไฟหรือไม่ เมื่อเส้นใยติดไฟได้แล้วค่อย ๆ นำเส้นใยออกจากเปลวไฟ แล้วสังเกตว่าเส้นใยยังติดไฟต่อหรือไม่
- ๘.๒.๒.๓ ถ้าเส้นใยยังติดไฟอยู่ให้เป่าไฟให้ดับ แล้วดมกลิ่นควันพร้อมทั้งสังเกตดูสีและลักษณะของเถ้าที่เหลือ
- ๘.๒.๒.๔ เปรียบเทียบปฏิกิริยาต่อเปลวไฟและลักษณะการเผาไหม้กับ ตารางที่ ๑ การเผาไหม้ของเส้นใย หรือเปรียบเทียบกับเส้นใยที่ทราบชนิดแล้ว กรณีที่มีสารหน่วงไฟของเส้นใยบางชนิด เช่น ฝ้าย เรยอน แอซีเตต อาจทำให้ลักษณะการติดไฟ กลิ่น ลักษณะเถ้าเส้นใยเหล่านั้นเปลี่ยนไป ส่วนเส้นใยที่มีสีโดยเฉพาะสีจากสารสี (pigment) จะมีสีตกค้างอยู่ในเถ้า
- ๘.๒.๒.๕ เส้นใยบางชนิดจะมีกลิ่นจากการเผาไหม้ที่เป็นลักษณะเฉพาะตัว คือ เส้นใยขนสัตว์และเส้นใยประดิษฐ์ที่ทำจากโปรตีน (azlon) จะมีกลิ่นเหมือนผมหรือขนนกไหม้ไฟ เส้นใยพีชและเรยอน จะมีกลิ่นเหมือนกระดาษไหม้ไฟ ยางและเส้นใยประดิษฐ์ชนิดอื่นๆ เช่น อะคริลิก ไนลอน และ สแปนเดกซ์จะมีกลิ่นเฉพาะตัวที่สามารถบอกได้จากประสบการณ์

ตารางที่ ๑ การเผาไหม้ของเส้นใย

(ข้อ ๘.๒.๒)

ชนิดเส้นใย ลักษณะ ที่ปรากฏ	หลอมตัว เมื่อเข้าใกล้ เปลวไฟ	หดตัว จาก เปลวไฟ	ลุกไหม้ขณะ อยู่ใน เปลวไฟ	ไหม้ลุกลามเมื่อ ออกจาก เปลวไฟ	ลักษณะเถ้า
เส้นใยธรรมชาติ					
ไหม	ใช่	ใช่	ใช่	ช้า	ก้อนสีดำ เปราะ
ขนสัตว์	ใช่	ใช่	ใช่	ช้า	ก้อนรูปร่างไม่แน่นอนสีดำ
เซลลูโลส	ไม่	ไม่	ใช่	ใช่	สีเทา เบา นุ่ม
เส้นใยประดิษฐ์					
อะคริลิก	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ก้อนแข็งสีดำ รูปร่างไม่แน่นอน
แอซีเตต	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ก้อนแข็งสีดำ รูปร่างไม่แน่นอน
พอลิเอสเตอร์	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ก้อนแข็งกลมสีดำ
ไนลอน	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ก้อนแข็งกลมสีเทา
โลหะ (metallic)	ใช่	ใช่	ไม่	ไม่	ก้อนโลหะ
เรยอน	ไม่	ไม่	ใช่	ใช่	ไม่มีเถ้า

๘.๒.๓ การละลายของเส้นใย

- ๘.๒.๓.๑ กรณีทดสอบที่อุณหภูมิห้อง ให้วางเส้นใยจำนวนเล็กน้อยลงบนกระจกนาฬิกาหรือในหลอดทดลอง หรือในบีกเกอร์ ขนาด ๕๐ ลูกบาศก์เซนติเมตร ใส่ตัวทำละลายตามตารางที่ ๒ ลงไปให้ท่วม เส้นใย ใช้ปริมาตรตัวทำละลายประมาณ ๑ ลูกบาศก์เซนติเมตร ต่อเส้นใย ๑๐ มิลลิกรัม

- ๘.๒.๓.๒ กรณีทดสอบที่จุดเดือดของตัวทำละลาย ให้ต้มตัวทำละลายให้เดือดโดยตั้งบนเตาไฟฟ้าชนิดแผ่นเหล็ก ในตู้ดูดควัน ปรับอุณหภูมิให้ตัวทำละลายเดือดช้าๆ และระวังอย่าให้ตัวทำละลายเดือดจนแห้ง จากนั้นหย่อนตัวอย่างเส้นใยลงไปในตัวทำละลายที่เดือด
- ๘.๒.๓.๓ กรณีทดสอบที่อุณหภูมิไดอูณหภูมิหนึ่ง ให้ต้มน้ำในบีกเกอร์บนเตาไฟฟ้าชนิดแผ่นเหล็กควบคุมอุณหภูมิของน้ำให้ได้ตามที่ต้องการ ใส่ตัวอย่างเส้นใยและตัวทำละลายลงในหลอดแก้วทดลอง แล้วจุ่มหลอดทดลองลงในบีกเกอร์
- ๘.๒.๓.๔ สังเกตดูว่าเส้นใยละลายหมด หรืออ่อนตัวลงเป็นพลาสติก หรือไม่ละลาย แล้วเปรียบเทียบสมบัติในการละลายของเส้นใยตัวทำละลายตามตารางที่ ๒
- ๘.๒.๓.๕ สมบัติการละลายสามารถใช้ทดสอบหาส่วนประกอบที่เป็นโลหะ (metal component) ในเส้นใยได้ ด้วยการละลายเส้นใยในเมทา - ครีซอล (m - cresol) ส่วนที่เหลือจากการละลายซึ่งมีลักษณะมันวาวจะเป็นส่วนประกอบที่เป็นโลหะ

ตารางที่ ๒ การละลายของเส้นใย

(ข้อ ๘.๒.๓)

ชนิดเส้นใย ตัวทำละลาย	กรดเกลือเจือเจือจาง	แอซีไทน์	โซเดียมไฮโป คลอไรด์	กรดไฮโดรคลอริก	กรดฟอสฟอริก	1,4-ไดออกเซน	เมทา-โซลีน	ไซโคลเฮกซาโนน	ไดเมทิลฟอร์มาไมด์	กรดซัลฟิวริก	กรดซัลฟิวริก	เมทา-ครีซอล	กรดไฮโดรฟลูออริก	กรดไนตริก	กรดไนตริก
ความเข้มข้น (ร้อยละ)	100	100	5	20	85	100	100	100	100	59.5	70	100	50	63.5	63.5
อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)	20	20	20	20	20	101	139	156	90	20	38	139	50	100	25
เวลา (นาที)	5	5	20	10	5	5	5	5	10	20	20	5	20	5	5
แอซีเตต	ล	ล	ม	ม	ล	ล	ม	ล	ล	ล	ล	ล			
อะคริลิก	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ล	ม	ม	พ	ม	ล	ล
ฝ้ายและลินิน	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ล	ล	ม	ม	ล	ล
ไนลอน	ม	ม	ม	ล	ล	ม	ม	ม	น	ล	ล	ล		ล	ล
พอลิเอสเตอร์	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ล	ม	ล	ม
เรยอน	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ล	ล	ม	ม	ล	ล
ไหม	ม	ม	ล	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ล	ล	ม	ม		
ขนสัตว์	ม	ม	ล	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม	ม		ล	ม

หมายเหตุ

๑. ล หมายถึง ละลาย

๒. พ หมายถึง เป็นพลาสติก

๓. ม หมายถึง ไม่ละลาย

๔. น หมายถึง ไนลอน 6 ละลาย ไนลอน 6,6 ไม่ละลาย

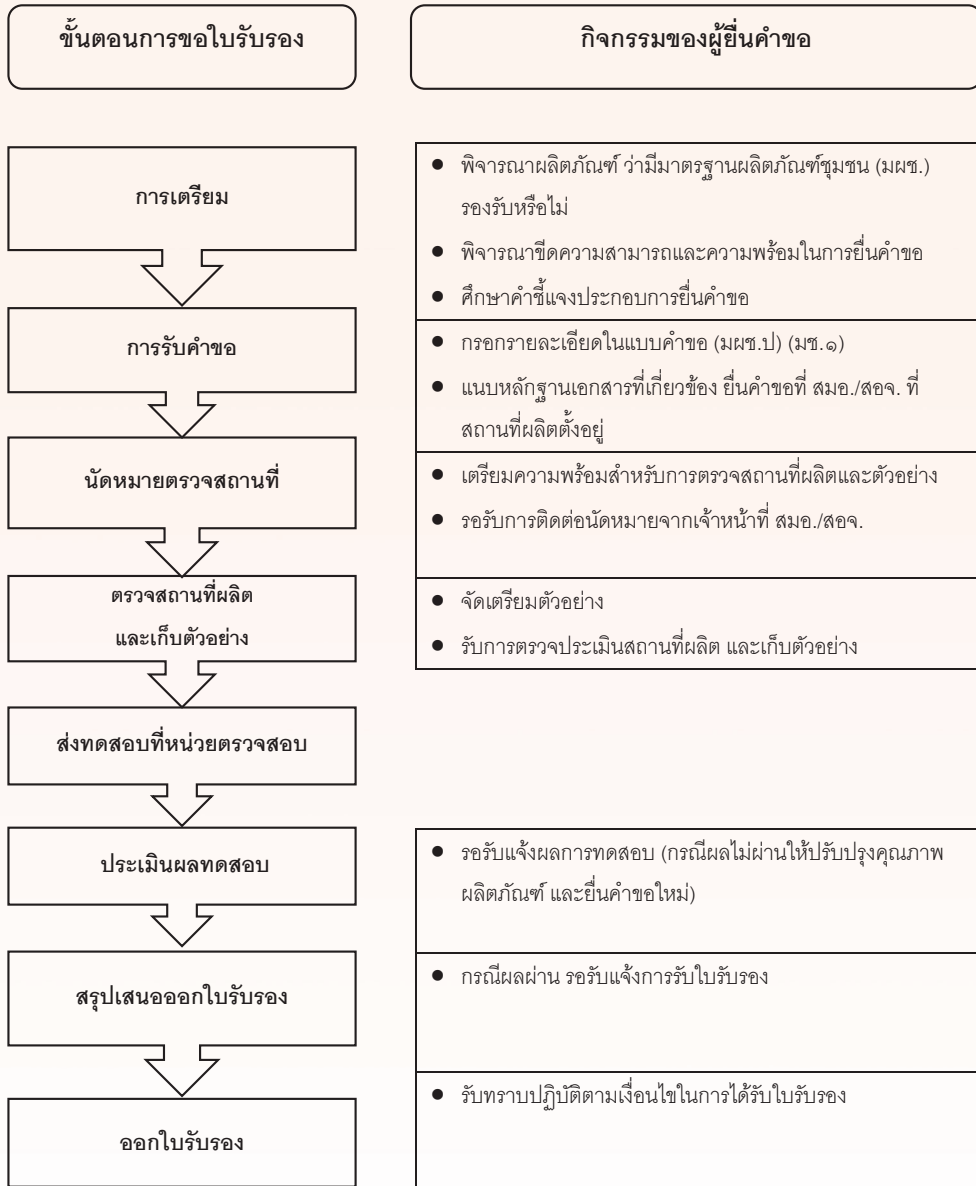
ภาคผนวก ก.
รายชื่อแอรโหมติกแอมิน
(ข้อ ๔.๕)

ลำดับที่	หมายเลข ซีเอส	ชื่อสาร	
	(CAS number)	(substance)	
1	92-67-1	biphenyl-4-ylamine 4-aminobiphenyl xenylamine	ไบฟีนิล-4-อิลามีน 4-แอมิโนไบฟีนิล ซีนิลามีน
2	92-87-5	benzidine	เบนซิดีน
3	95-69-2	4-chloro-o-toluidine	4-คลอโร-ออร์โท-โทลูอิดีน
4	91-59-8	2-naphthylamine	2-แนฟทิลามีน
5	97-56-3	o-aminoazotoluene 4-amino-2', 3-dimethylazobenzene 4-o-tolylazo-o-toluidine	ออร์โท-แอมิโนเอโซโทลูอีน 4-แอมิโน-2', 3-ไดเมทิลเอโซเบนซีน 4-ออร์โท-โทลิลเอโซ-ออร์โท-โทลูอิดีน
6	99-55-8	5-nitro-o-toluidine	5-ไนโตร-ออร์โท-โทลูอิดีน
7	106-47-8	4-chloroaniline	4-คลอโรแอนิลีน
8	615-05-4	4-methoxy-m-phenylenediamine	4-เมทอกซี-เมตะ-ฟีนิลีนไดแอมิน
9	101-77-9	4,4'-methylenedianiline 4,4'-diaminodiphenylmethane	4,4'-เมทิลีนไดแอนิลีน 4,4'-ไดแอมิโนไดฟีนิลมีเทน
10	91-94-1	3,3'-dichlorobenzidine 3,3'-dichlorobiphenyl-4,4'-ylenediamine	3,3'-ไดคลอโรเบนซิดีน 3,3'-ไดคลอโรไบฟีนิล-4,4'-อิลีนไดแอมิน
11	119-90-4	3,3'-dimethoxybenzidine o-dianisidine	3,3'-ไดเมทอกซีเบนซิดีน ออร์โท-ไดแอนิสิดีน
12	119-93-7	3,3'-dimethylbenzidine 4,4'-bi-o-toluidine	3,3'-ไดเมทิลเบนซิดีน 4,4'-ไบ-ออร์โท-โทลูอิดีน
13	838-88-0	4,4'-methylenedi-o-toluidine	4,4'-เมทิลีนได-ออร์โท-โทลูอิดีน
14	120-71-8	6-methoxy-m-toluidine p-cresidine	6-เมทอกซี-เมตะ-โทลูอิดีน พารา-ครีซิดีน

รายชื่อแอรอแมติกแอมีน (ต่อ)

ลำดับที่	หมายเลข ซีไอเอส (CAS number)	ชื่อสาร (substance)	
15	101-14-4	4,4'-methylene-bis-(2-chloro-aniline) 2,2'-dichloro-4,4'-methylene-dianiline	4,4'-เมทิลีน-บิส-(2-คลอโร-แอนิลีน) 2,2'-ไดคลอโร-4,4'-เมทิลีน-ไดแอนิลีน
16	101-80-4	4,4'-oxydianiline	4,4'-ออกซีไดแอนิลีน
16	101-80-4	4,4'-oxydianiline	4,4'-ออกซีไดแอนิลีน
17	139-65-1	4,4'-thiodianiline	4,4'-ไทโอไดแอนิลีน
18	95-53-4	o-toluidine 2-aminotoluene	ออร์โท-โทลูอิดีน 2-แอมิโนโทลูอีน
19	95-80-7	4-methyl-m-phenylenediamine	4-เมทิล-เมตา-ฟีนิลีนไดแอมีน
20	137-17-7	2,4,5-trimethylaniline	2,4,5-ไตรเมทิลแอนิลีน
21	90-04-0	o-anisidine 2-methoxyaniline	ออร์โท-แอนิซิดีน 2-เมทอกซีแอนิลีน
22	60-09-3	4-aminoazobenzene p-aminoazobenzene	4-แอมิโนเอโซเบนซีน พารา-แอมิโนเอโซเบนซีน
23	95-68-1	2,4-xylidine	2,4-ไซลิดีน
24	87-62-7	2,6-xylidine	2,6-ไซลิดีน

ขั้นตอนการขอใบรับรองแสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

หมายเหตุ ติดต่อยื่นคำขอรับใบรับรอง มผช. ได้ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ถึง ๓๐ มิถุนายน ของทุกปี

* กรณีสถานที่ผลิตอยู่กรุงเทพฯ ติดต่อที่กลุ่มรับรองคุณภาพ กองบริหารมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

ชั้น ๕ อาคาร สมอ. โทร ๐๒ ๔๓๐ ๖๘๒๗ ต่อ ๑๖๔๐ โทรสาร ๐๒ ๓๕๔ ๓๒๔๒

หรือที่สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดที่สถานที่ผลิตตั้งอยู่

คำขอที่.....

**คำขอรับใบรับรอง
ให้แสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน**

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อผู้ขอรับใบรับรอง.....

(ชื่อที่จะปรากฏในใบรับรอง)

ยื่นคำขอต่อ ☐ สมอ. ☐ สอจ. เพื่อรับใบรับรองให้แสดงเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

กับผลิตภัณฑ์ชุมชน.....มาตรฐานเลขที่.....

รายละเอียดผลิตภัณฑ์ (ประเภท/ชนิด/แบบ/อื่นๆ)

ชื่อสถานที่ทำ (ถ้ามี).....

เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....

☐ ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าได้ทำความเข้าใจ และยอมรับการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการขอรับ
การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนแล้วทุกประการ

ลงชื่อ.....ผู้ขอรับใบรับรอง

(.....) ตัวบรรจง

ลงชื่อ.....เจ้าหน้าที่รับคำขอ

ตำแหน่ง.....

แบบประกอบคำขอ

แสดงรายละเอียดข้อมูลสถานที่ผลิต

(หากเนื้อที่ในแบบฟอร์มไม่พอ สามารถใช้แผ่นแทรกแสดงรายละเอียดได้)

แผนผังสถานที่ผลิตโดยสังเขป

(แสดงพื้นที่การผลิต เช่น จุดวางเครื่องจักร/เครื่องมือ/วัตถุดิบ/จุดทำการผลิต/ที่เก็บผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป)

๑. ประวัติการดำเนินงาน.....

๒. จำนวนสมาชิก.....คน สมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการผลิต.....คน

อาชีพหลักของสมาชิก.....

๓. การแบ่งรายได้ของสมาชิก

๔. เครื่องจักร/อุปกรณ์/วัตถุดิบ ที่ใช้ในการผลิต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๕. กรรมวิธี ขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์ชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๖. มูลค่าผลิตภัณฑ์ (แยกเป็นมูลค่าที่ออกจากสถานที่ผลิต และมูลค่าในท้องตลาด)

.....

.....

๗. ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ผลิตจากสถานที่ผลิต

() ไม่มี

() มี รายละเอียดดังนี้.....

.....

๘. สถานที่แห่งอื่นของผู้ยื่นคำขอที่ทำผลิตภัณฑ์อย่างเดียวกับที่ยื่นคำขอ

() ไม่มี

() มี ระบุสถานที่ตั้ง.....

๙. วันทำงานของสถานที่ผลิต.....วันหยุดประจำสัปดาห์.....
- การทำงาน () ไม่มีกะ เวลาทำงาน.....
- () มี.....กะ เวลาทำงานของแต่ละกะ กะที่ ๑ เวลา.....ถึง.....
- กะที่ ๒ เวลา.....ถึง.....
- กะที่ ๓ เวลา.....ถึง.....
- ลักษณะการทำงาน () ทำทุกวัน () ทำเมื่อว่างจากภารกิจหลัก () ทำตามคำสั่งผลิต
- () ทำตามฤดูกาลผลิต () อื่นๆ (โปรดระบุ)
๑๐. แหล่งที่มาของวัตถุดิบ (ระบุได้มากกว่า ๑ ข้อ)
- () ผลิตเอง () ซื้อในท้องถิ่น () ซื้อในประเทศ
- () นำเข้าจากต่างประเทศ () อื่นๆ (โปรดระบุ)
๑๑. กำลังการผลิต (โดยเฉลี่ย/ประมาณ)
- กำลังการผลิต (ต่อวัน) (ต่อเดือน) (ต่อปี)
๑๒. ยอดขาย (โดยเฉลี่ย/ประมาณ)
- ยอดขาย (ต่อวัน) (ต่อเดือน) (ต่อปี)
๑๓. ผลประกอบการ/กำไร (โดยรวมสุทธิ)
- เดือนที่ผ่านมา เดือน.....ผลประกอบการ/กำไร.....บาท
- ปีที่ผ่านมา ปี พ.ศ.ผลประกอบการ/กำไร.....บาท
๑๔. รายได้เฉลี่ยของสมาชิกกลุ่มในการทำผลิตภัณฑ์ชุมชน/เดือน/คน
- ก. ไม่เกิน ๗,๐๐๐ บาท
- ข. ตั้งแต่ ๗,๐๐๐ บาท ขึ้นไป
๑๕. ผู้แทนจำหน่าย
- ก. ไม่มี รายละเอียดสถานที่จำหน่าย.....
- ข. มี รายละเอียดดังนี้.....
-
๑๖. การส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ
- ก. ไม่มี
- ข. มี ระบุประเทศ และรายละเอียดเพิ่มเติม.....
-
๑๗. การพัฒนาผลิตภัณฑ์
- ก. ไม่มี (ผลิตแบบเดิม)
- ข. มีการพัฒนาด้าน () วัตถุดิบ () กระบวนการผลิต () มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป

๑๘. มีฉลากแสดงบนผลิตภัณฑ์/บรรจุภัณฑ์ หรือไม่

ก. ไม่มี

ข. มี () ครบถ้วนตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง () ยังไม่ครบถ้วนตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

๑๙. มีการหาแหล่งจำหน่ายใหม่ๆบ้างหรือไม่

ก. ไม่มี

ข. มี โดย (โปรดระบุ)

๒๐. ประวัติการได้รับรางวัล/ประกาศนียบัตรจากหน่วยงานต่างๆ

ก. ไม่มี

ข. มี (โปรดระบุ)

๒๑. มาตรฐานอื่นที่ได้รับการรับรอง (ระบุได้มากกว่า ๑ ข้อ)

ก. ไม่มี

- ข. มี ดังนี้ () มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.)
ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรอง.....
- () ออ.
ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรอง.....
- () หลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (GMP)
- () ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤติที่ต้องควบคุม (HACCP)
ขอบข่าย.....
- () มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช. หรือ Q Mark)
ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรอง.....
- () ระบบการบริหารงานคุณภาพ (ISO ๙๐๐๐)
- () อื่นๆ (โปรดระบุ)

หมายเหตุ การประเมินศักยภาพจะพิจารณาจากคำตอบในข้อ ๑๔. ถึงข้อ ๒๑. ดังนี้

() คำตอบส่วนใหญ่ คือ ข้อ ก.

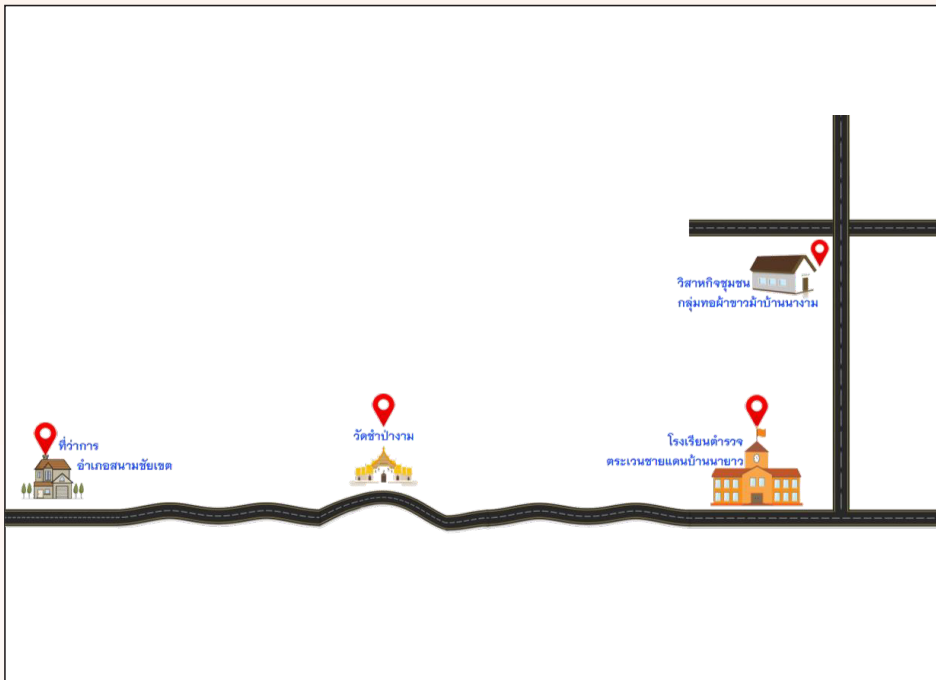
จัดอยู่ในกลุ่มศักยภาพ B : ผลการตรวจสอบสถานที่ผลิตและผลการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ผ่าน
ได้รับการรับรองตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี)
จำหน่ายภายในประเทศ ฉลากและบรรจุภัณฑ์ยังไม่ครบถ้วน

() คำตอบส่วนใหญ่ คือ ข้อ ข.

จัดอยู่ในกลุ่มศักยภาพ A : ผลการตรวจสอบสถานที่ผลิตและผลการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ผ่าน
ได้รับการรับรองตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี) ได้รับการรับรองตามมาตรฐานอื่น
อาจได้รับรางวัล/ประกาศนียบัตรจากหน่วยงานต่างๆ
จำหน่ายภายในประเทศและอาจส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ
มีคำสั่งซื้อและผลิตต่อเนื่อง
มีฉลากและบรรจุภัณฑ์ครบถ้วนตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

แบบประกอบคำขอ
แสดงรายละเอียดข้อมูลสถานที่ผลิต
(หากเนื้อหาในแบบฟอร์มไม่พอ สามารถใช้แผ่นแทรกแสดงรายละเอียดได้)

แผนผังสถานที่ผลิตโดยสังเขป
(แสดงพื้นที่การผลิต เช่น จุดวางเครื่องจักร/เครื่องมือ/วัตถุดิบ/จุดทำการผลิต/ที่เก็บผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป)

๑. ประวัติการดำเนินการกิจการ

กลุ่มทอผ้าขาวม้าบ้านนาขาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ก่อตั้งกลุ่มวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยมี นางด่อน รัตนวงศ์ เป็นประธานกลุ่มปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน ๒๒ คน นางด่อน รัตนวงศ์ เริ่มทอผ้าขาวม้าตั้งแต่อายุ ๓๔ ปี โดยได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าจากมารดาที่อยู่จังหวัดร้อยเอ็ด จากประสบการณ์การทอผ้าและได้ย้ายจากจังหวัดร้อยเอ็ดมาอยู่ที่บ้านนาขาว ตำบลท่ากระดาน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ในหมู่บ้านกลุ่มสตรีส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ย้ายมาประกอบอาชีพที่บ้านนาขาว โดยมีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก หลังจากฤดูทำนา จึงได้มีการทอผ้าขาวม้าเป็นอาชีพเสริม นางด่อน รัตนวงศ์ จึงได้มีการรวมกลุ่มสมาชิกทอผ้าขาวม้า ทั้งนี้ การทอผ้าขาวม้าของกลุ่มบ้านนาขาว มีการรวมกลุ่ม ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ผ้าที่จะเป็นลายสก็อต ซึ่งไปซื้อเส้นด้ายทอผ้าจากตลาดคลองรัง ตำบลกรอกสมบูรณ์ อำเภอสรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้เริ่มมีการออกแบบลายผ้าขาวม้าเป็นลายช้าง เพื่อสืบสานพระราชปณิธานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับจุดเด่นผ้าขาวม้าของนางด่อน รัตนวงศ์ คือ การทอผ้าฝ้ายลายช้างสลับกับลายดอกไม้ ใน พ.ศ. ๒๕๖๓ นางด่อน รัตนวงศ์ ได้รับรางวัล

รองชนะเลิศการทอดผ้าฝ้ายลายช้าง ได้รับประกาศนียบัตรพร้อมรางวัลเงินสด จำนวน ๑,๕๐๐ บาท ในโครงการประกวดผ้าไทย ภายใต้ “โครงการรณรงค์ สืบสาน อนุรักษ์ผ้าถิ่นไทย ดำรงไว้ในแผ่นดิน” จัดโดย สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ณ โรงแรมเซ็นโรส ลา구나 โฮเทล แอนด์กอล์ฟ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้งนี้ นางต๋อน รัตนวงศ์ ได้เสียชีวิตเมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔ ทำให้สมาชิกกลุ่มทอดผ้าขาวม้าบ้านนางามได้เลือกนางสาวสังภาศ รัตนวงศ์ (บุตรสาว) เป็นประธานกลุ่มแทน เนื่องจากมีประสบการณ์ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอดผ้ามาจากนางต๋อน รัตนวงศ์ (มารดา)

กลุ่มทอดผ้าขาวม้าทอมือบ้านนางาม ได้ส่งผ้าขาวม้าที่ร้านภูฟ้า โดยสมาชิกกลุ่มจะนำผ้าขาวม้าที่ทอเสร็จแล้วมาส่งที่บ้านนางสาวสังภาศ รัตนวงศ์ เพื่อรวบรวมส่งผ้าขาวม้าของสมาชิกกลุ่มและจัดส่ง ทุก ๆ ๓ เดือน ไปยังร้านภูฟ้า นอกจากนี้กลุ่มยังนำผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าไปแสดงและจำหน่ายในงานต่าง ๆ ของอำเภอสนามชัยเขต รวมทั้งมีร้านในอำเภอบางคล้า ในจังหวัดฉะเชิงเทรา รับผ้าไปจำหน่าย นำไปสู่การสร้างรายได้ให้ชุมชน

๒. จำนวนสมาชิก...20...คน สมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการผลิต.....20.....คน

อาชีพหลักของสมาชิก.....ทำเกษตร.....

๓. การแบ่งรายได้ของสมาชิก.....จ่ายเป็นชิ้นงาน

๔. เครื่องจักร/อุปกรณ์/วัตถุดิบ ที่ใช้ในการผลิต

๑. ด้ายยืน (หลอด)

๒. ด้ายดิ่ง (สำหรับทอ)

๓. กี่

๔. กระสวย

๕. หลา

๖. ระวังทอดผ้า

๕. กรรมวิธี ขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์ชุมชน

๑. เตรียมเส้นด้ายประดิษฐ์ที่ยังไม่ได้ม้วนใส่ในหลอดมาใส่ โดยนำเส้นด้ายประดิษฐ์มาคล้องใส่ในอุปกรณ์การปั่นด้าย ที่เรียกว่า “โน กับ ระวีง” เพื่อเส้นด้ายจะได้ม้วนออกมาใส่ในหลอดโดยการใช้อุปกรณ์ในการควงเป็นตัวในการปั่นด้าย หลังจากนั้นจึงควงเส้นด้ายใส่หลอดจนหมดโดยการปั่นต้องมีคนปั่นด้วย ๑ คน และอีกคน ๑ เป็นคนเรียงด้าย เพื่อไม่ให้พื้นที่ในการเรียงด้ายไม่เว้นว่าง ควรทำให้เต็มหลอด และไม่ให้ด้ายที่ควงพันกัน การปั่นด้ายที่ดีควรให้ด้ายพันหลอดเป็นรูปคล้ายกระสวย

๒. ม้วนด้ายสีต่าง ๆ ใส่ไว้ในกระสวย เพื่อสามารถเปลี่ยนสีด้ายได้ เช่น การทำแถบสีผ้าขาวม้า หรือ ลายสีด้าย

๓. สืบเส้นด้ายยืนเข้ากับแกนม้วนด้ายยืน และร้อยปลายด้ายแต่ละเส้นเข้าในตะกอดแต่ละชุดและพันหวิดึงปลายเส้นด้ายยืนทั้งหมดม้วนเข้ากับแกนม้วนผ้าอีกด้านหนึ่ง ปรับความตึงหย่อนให้พอเหมาะ กรอด้ายเข้ากระสวยเพื่อใช้เป็นด้ายพุ่ง

๔. เริ่มการทอโดยกดเครื่องแยกหมู่ตะกอด เส้นด้ายยืนชุดที่ ๑ จะถูกแยก ออกและเกิดช่องว่าง สอดกระสวยด้ายพุ่งผ่าน สลับตะกอดชุดที่ ๑ ยกตะกอดชุดที่ ๑ สอดกระสวยด้ายพุ่งกลับ ทำสลับกันไปเรื่อย ๆ

๕. การกระทบพื้นทวี (ฟิม) เมื่อสอดกระสวยด้ายพุ่งกลับก็จะกระทบ พื้นทวี เพื่อให้ด้ายพุ่ง แน่นหนา ติดกันได้เนื้อผ้าที่แน่นหนา

๖. ทอผ้าขาวม้าต่อไปเรื่อย ๆ จนเสร็จ เป็นผืน หน้ากว้าง ๓๔ นิ้ว ความยาว ๑.๕๐ เมตร เป็นอันว่าเสร็จเรียบร้อย

๗. การเก็บหรือม้วนผ้า เมื่อทอผ้าได้พอประมาณแล้วก็จะม้วนเก็บใน แขนม้วนผ้า โดยผ่อนแกนด้ายยืนให้คลายออกและปรับความตึงหย่อนใหม่ ให้พอเหมาะ

๘. จะมีเขา ๑๒ ไม้ เก็บเขาใส่ไว้ทางเครือไว้เลย เวลาทอจะต้องยกเขาที่ละไม้ ยกขึ้นแล้วสอดด้วยกระสวย ที่จะทำให้ตัวข้าง เขาหนึ่งต้องสอดด้ายสามรอบ แต่ละรอบจะต้องมีเส้น ต้องสลับกันกับสีจะทำข้าง จะทอจนครบแบบนั้นจนถึง ๑๒ ไม้ ถึงจะเป็นตัวข้าง

๖. มูลค่าผลิตภัณฑ์ (แยกเป็นมูลค่าที่ออกจากสถานที่ผลิต และมูลค่าในท้องตลาด)

.....ผ้าลายข้าง.....ผืนละ.....๑๕๐.....บาท.....

.....ผ้าขาวม้าฝ่ายธรรมดา.....ผืนละ.....๑๓๐.....บาท.....

.....ผ้าขาวม้าฝ่ายลายข้าง.....ผืนละ.....๑๕๐.....บาท.....

๗. ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ผลิตจากสถานที่ผลิต

() ไม่มี

(✓) มี รายละเอียดดังนี้.....ผ้าสไบ.....

๘. สถานที่แห่งอื่นของผู้ยื่นคำขอที่ทำผลิตภัณฑ์อย่างเดียวกับที่ยื่นคำขอ

(✓) ไม่มี

() มี ระบุสถานที่ตั้ง.....

๙. วันทำงานของสถานที่ผลิต.....วันจันทร์.....วันศุกร์.....วันหยุดประจำสัปดาห์.....

การทำงาน (✓) ไม่มีกะ เวลาทำงาน.....

() มี.....กะ เวลาทำงานของแต่ละกะ กะที่ ๑ เวลา.....ถึง.....

กะที่ ๒ เวลา.....ถึง.....

กะที่ ๓ เวลา.....ถึง.....

ลักษณะการทำงาน () ทำทุกวัน (✓) ทำเมื่อว่างจากภารกิจหลัก (✓) ทำตามคำสั่งผลิต

() ทำตามฤดูกาลผลิต () อื่นๆ (โปรดระบุ)

๑๐. แหล่งที่มาของวัตถุดิบ (ระบุได้มากกว่า ๑ ข้อ)

() ผลิตเอง

() ซื้อในท้องถิ่น

(✓) ซื้อในประเทศ

() นำเข้าจากต่างประเทศ

() อื่นๆ (โปรดระบุ)

๑๑. กำลังการผลิต (โดยเฉลี่ย/ประมาณ)

กำลังการผลิต (ต่อวัน).....๑.....ผืน.../...วัน..... (ต่อเดือน) (ต่อปี)

๑๒. ยอดขาย (โดยเฉลี่ย/ประมาณ)

ยอดขาย (ต่อวัน)๑...ฝืน.../...วัน.....(ต่อเดือน)๓๐...ฝืน..... (ต่อปี)๓๖๐...ฝืน.....

๑๓. ผลประกอบการ/กำไร (โดยรวมสุทธิ)

- เดือนที่ผ่านมา เดือน.....มกราคม.....ผลประกอบการ/กำไร.....๑๐,๐๐๐.....บาท
- ปีที่ผ่านมา ปี พ.ศ.....๒๕๖๗.....ผลประกอบการ/กำไร.....๑๐,๐๐๐.....บาท

๑๔. รายได้เฉลี่ยของสมาชิกกลุ่มในการทำผลิตภัณฑ์ชุมชน/เดือน/คน

- ☒ ก. ไม่เกิน ๗,๐๐๐ บาท
- ข. ตั้งแต่ ๗,๐๐๐ บาท ขึ้นไป

๑๕. ผู้แทนจำหน่าย

- ก. ไม่มี รายละเอียดสถานที่จำหน่าย.....
- ☒ ข. มี รายละเอียดดังนี้.....

๑๖. การส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ

- ☒ ก. ไม่มี
- ข. มี ระบุประเทศ และรายละเอียดเพิ่มเติม.....

๑๗. การพัฒนาผลิตภัณฑ์

- ก. ไม่มี (ผลิตแบบเดิม)
- ☒ ข. มีการพัฒนาด้าน () วัตถุดิบ () กระบวนการผลิต () มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป

๑๘. มีฉลากแสดงบนผลิตภัณฑ์/บรรจุภัณฑ์ หรือไม่

- ก. ไม่มี
- ☒ ข. มี (✓) ครบถ้วนตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง () ยังไม่ครบถ้วนตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

๑๙. มีการหาแหล่งจำหน่ายใหม่ๆบ้างหรือไม่

- ☒ ก. ไม่มี
- ข. มี โดย (โปรดระบุ)

๒๐. ประวัติการได้รับรางวัล/ประกาศนียบัตรจากหน่วยงานต่างๆ

- ก. ไม่มี
- ☒ ข. มี (โปรดระบุ) ...ปี ๒๕๖๓...รางวัลรองชนะเลิศการทอดผ้าลายช้าง...ในโครงการประกวดผ้าไทย...
ภายใต้โครงการณรงค์...สืบสาน...อนุรักษ์...ผ้าถิ่นไทย... ดำรงไว้ในแผ่นดิน...จัดโดย.....
สำนักงานพัฒนาชุมชน...จังหวัดฉะเชิงเทรา.....

๒๑. มาตรฐานอื่นที่ได้รับการรับรอง (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

ก. ไม่มี

ข. มี ดังนี้

() มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.)

ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรอง.....

() ອຍ.

ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรอง.....

() หลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (GMP)

() ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤติที่ต้องควบคุม (HACCP)

ขอขยาย.....

() มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช. หรือ Q Mark)

ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรอง.....

() ระบบการบริหารงานคุณภาพ (ISO 9000)

() อื่นๆ (โปรดระบุ)

หมายเหตุ การประเมินศักยภาพจะพิจารณาจากคำตอบในข้อ ๑๔. ถึงข้อ ๒๑. ดังนี้

() คำตอบส่วนใหญ่ คือ ข้อ ก.

จัดอยู่ในกลุ่มศักยภาพ B : ผลการตรวจสอบงานที่ผลิตและผลการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ผ่าน

ได้รับการรับรองตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี)

จำหน่ายภายในประเทศ ผลิตและบรรจุภัณฑ์ยังไม่ครบถ้วน

() คำตอบส่วนใหญ่ คือ ข้อ ข.

จัดอยู่ในกลุ่มศักยภาพ A : ผลการตรวจสถานที่ผลิตและผลการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ผ่าน

ได้รับการรับรองตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี) ได้รับการรับรองตาม

มาตรฐานอื่น อาจได้รับรางวัล/ประกาศนียบัตรจากหน่วยงานต่างๆ

จำหน่ายภายในประเทศและอาจส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ

มีคำสั่งซื้อและผลิตต่อเนื่อง

มีฉลากและบรรจุภัณฑ์ครบถ้วนตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณนครินทร์
๔๒๒ ถนนมรุพงษ์ ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒๔๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๓๘-๘๑๐-๔๔๑
<http://culture.ac.th>